

Reflex 2010: zpráva *druhá*

Přechod ze vzdělávání na trh práce a první práce

Martin Zelenka a Radim Ryška

Praha, 2011

Z obsahu

Úvod

Shrnutí

Krátce k etapě přechodu na trh práce

Studium jako základ pro budoucnost

Hledání první práce

Kvalifikační náročnost první práce

Jistota první práce

Příjem z první práce

Shoda oboru vzdělání a oboru první práce

Úvod

Česká republika se více než deset let účastní mezinárodních projektů, které se zabývají postavením absolventů vysokých škol na trhu práce. Na konci devadesátých let se jednalo o projekt CHEERS, v roce 2006 projekt REFLEX („The Flexible Professional in the Knowledge Society: New Demands on Higher Education in Europe“), který byl realizován v 15 evropských zemích a v Japonsku (v ČR byl koordinován Střediskem vzdělávací politiky Pedagogické fakulty Univerzity Karlovy, dále jen SVP PedF UK). Takto se postupně vytvářela síť spolupracujících evropských, většinou univerzitních pracovišť, která se uplatněním vysokoškoláků zabývají. V roce 2010 se v České republice uskutečnil výzkum s označením REFLEX 2010, který navazuje na čtyři roky starý mezinárodní projekt REFLEX. I u tohoto nového výzkumu je udržována mezinárodní návaznost, jelikož přípravu a realizaci projektu diskutovalo SVP PedF UK v rámci celoevropské sítě expertů a zároveň ho koordinuje s obdobnými projekty, které se realizují v Rakousku a v Německu. Podrobnější informace o metodice a průběhu šetření jsou obsaženy v první zprávě.

Toto je druhá ze čtyř zpráv, které budou obsahovat průřez hlavních výsledků ze šetření Reflex 2010. Věnuje se přechodu ze školy do zaměstnání a první práci. Konkrétně pak zkoumá přínos vystudovaného oboru, věk absolventů, zda absolventi pracovali ještě před ukončením školy, způsoby a délku hledání první práce a charakteristiky první práce, jako je socio-ekonomický status, plat, typ smlouvy a úvazku nebo zda absolventi pracovali ve vystudovaném oboru.

Pro připomenutí, první díl přinesl základní informace o šetření Reflex 2010 (seznam zúčastněných škol, informace o sebraném vzorku a průběhu sběru dat a informace o dotazníku) a ukázal, jak absolventi hodnotí vzdělávání na vysoké škole, způsoby výuky, kvalitu učitelů. Třetí díl postihne etapu zaměstnání a čtvrtý se bude věnovat hodnocení kompetencí.

Nejprve uvedeme stručný přehled hlavních výsledků z oblasti přechodu a prvního zaměstnání. Po tomto shrnutí se věnujeme vybraným oblastem detailněji. Na poslední straně se nachází výběr hlavních ukazatelů po školách a oborech vzdělání.

Shrnutí

Důležitým faktorem pro úspěšný přechod na trh práce je předchozí pracovní zkušenost. Hladký přechod tak zažívají samozřejmě ti, kteří již v průběhu studia zčásti nebo i na plný úvazek pracují. Mezi bakaláři je vyšší podíl těch, kteří vysokoškolský titul získávají v pozdějším věku, a tomu odpovídá i více než 50% podíl bakalářů, kteří mají v době absolvování práci. U magistrů je to necelých 40 %. Průměrný podíl zaměstnaných absolventů se v šetřeních mezi roky 2006 a 2010 zvýšil z 30 na 43 %. Také mezioborové rozdíly jsou značné. Více než polovina absolventů z poloviny minulého desetiletí měla práci již při ukončení školy v oborových skupinách kultura a umění, vzdělávání a sport, humanitní vědy a informatické obory. S výjimkou absolventů informatických oborů se jedná o absolventy, kteří byli v době absolvování nejstarší, a byl tedy mezi nimi zvýšený podíl již pracujících. Na druhé straně 30 % a méně absolventů mělo v době absolvování práci v oborových skupinách zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky, zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky a ostatní technické obory.

Absolventi také hodnotili přínos svého studia a vystudovaného oboru. Při hodnocení absolventi z počátku minulého desetiletí oceňovali více jeho úlohu při vstupu do práce, avšak ve výpovědích v roce 2010 se hodnocení tohoto aspektu výrazně snížilo a zcela se vyrovnalo s hodnocením střednědobých účinků studia a jeho úlohou při zvládnutí současných pracovních úkolů. Například absolventi přírodních věd a uměleckých oborů oceňují více střednědobý přínos oboru než to, jak byli v jeho rámci připraveni pro vstup na pracovní trh. Naopak absolventi strojírenských a právnických oborů pozitivněji hodnotili připravenost pro vstup na trh práce než pro plnění pracovních úkolů po pěti letech praxe. Nejméně dobře připraveni jak pro vstup na trh práce, tak pro vykonávání pracovních úkolů po několika letech praxe se cítí absolventi zemědělských oborů. Obecně absolventi hodnotí kladněji přínos vystudovaného oboru jako dobrého základu pro další učení než pro pracovní kariéru.

Jedním z výrazných posunů mezi absolventy z počátku a poloviny minulého desetiletí je nárůst věku z 25 a půl na téměř 27 let v době absolvování studia, čímž se čeští absolventi dostali zhruba na úroveň průměrnému věku absolventů zemí západní Evropy, tak jak byl spočítán na základě šetření REFLEX (v roce 2006). Co naše absolventy odlišuje, je vyšší věk absolventů bakalářského studia (28 let) oproti studiu magisterskému (26,3 let), což je dáno tím, že bakalářské vzdělání si doplňuje hodně již pracujících osob.

Pro hodnocení přechodu na pracovní trh není důležité jen to, zda absolventi práci získají, ale také, zda je jedná o práci, která odpovídá jejich vzdělání. I zde se ukazuje

postupné zaplňování vysokoškolských míst na trhu práce: zatímco na pozici, pro kterou byla nejvhodnější úroveň vzdělání stejná nebo vyšší než daným absolventem dosažená, pracovalo na počátku minulého desetiletí 77 % absolventů, v polovině desetiletí to bylo 73 %. Obdobné hodnocení ukazuje vývoj Mezinárodního indexu socioekonomického statusu povolání (ISEI), jehož hodnota poklesla za sledovaných pět let v průměru o více než 5 bodů. Hodnota tohoto indexu byla v prvním zaměstnání absolventů z let 2005 a 2006 u bakalářů 53,2, magistrů 61,6 a doktorů 68,9. Na pozice s nejvyšším socio-ekonomickým statusem nastupují absolventi lékařských a právnických oborů a na pozice s nejnižším statusem absolventi zemědělských a ekonomických oborů.

Pro absolventy je často také velice podstatný finanční příjem z prvního zaměstnání. Ten je do značné míry ovlivněn různorodou oborovou a regionální příjmovou úrovní. Z těchto důvodů mají nejvyšší příjmy absolventi ekonomických oborů a pražských vysokých škol.

Posledním zkoumaným tématem bylo, zda absolventi pracovali ve vystudovaném oboru. Nejčastěji ve svém oboru pracovali absolventi zdravotnických a právnických oborů, nejméně často naopak absolventi humanitních a zemědělských oborů. Důležité také je, jestli práce mimo obor přináší pro absolventy nějakou nevýhodu vzhledem k úspěšnosti na trhu práce a pokud ano, tak jakou. Ukázalo se, že pokud je úspěšnost měřena pomocí ISEI, jsou absolventi pracující v oboru téměř vždy v nevýhodě a že míra výhody výrazně souvisí s vystudovaným oborem. V případě úspěšnosti měřené pomocí příjmu hraje vystudovaný obor také významnou roli, avšak na rozdíl od ISEI platí, že v řadě oborových skupin jsou ve výhodě ti absolventi, kteří se rozhodli pracovat mimo obor. Jde přitom výhradně o ty oborové skupiny, kde je průměrná příjmová úroveň podprůměrná.

Celkově došlo mezi roky 2001 a 2002, kdy na trh práce vstoupili čeští absolventi z šetření REFLEX, a mezi roky 2005 a 2006, kdy na trh práce vstoupili absolventi z šetření REFLEX 2010, k několika posunům. Absolventi z poloviny desetiletí oproti svým kolegům z jeho počátku nastupovali na trh práce za celkově příznivější ekonomické situace vyznačující se nízkou mírou nezaměstnanosti, avšak díky masifikaci českého vysokého školství v mnohem větších počtech. To vedlo k tomu, že na jedné straně v charakteristikách souvisejících s nezaměstnaností, jako je délka přechodu či podíl pracujících na plný úvazek, u nich došlo ke zlepšení, na druhé straně, kvůli zvýšené konkurenci, museli častěji začít svoji kariéru v práci, která neodpovídala jejich úrovni a oboru vzdělání.

Krátce k etapě přechodu na trh práce

Oblast přechodu absolventů vysokých škol do zaměstnání se do popředí vědeckých a politických diskuzí v Evropě dostala ve větší míře na počátku devadesátých let. Kumulovaly se totiž jevy, které uplatnění absolventů na pracovním trhu ovlivňují nebo spoluvytvářejí prostředím, v němž nastává interakce terciárního vzdělávání s okolím, což přirozeně platí také pro absolventy terciárního vzdělávání. Jednalo se především o prudkou masifikaci vysokoškolského vzdělávání od poloviny 80. let v mnoha rozvinutých zemích, o vzrůstající nezaměstnanost, o globalizaci a evropanizaci hospodářství a společností, o dramatické strukturální změny pracovní síly způsobené vstupem nových technologií a nových manažerských konceptů. To vše vyvolalo rostoucí rychlost proměny znalostí vyžadovaných v zaměstnání a také klesající transparentnost a nepřetržitost pracovních kariér. Vysokoškolské vzdělávání muselo postupně reagovat na mnohem více externích vlivů, signálů a požadavků než kdykoli dříve.

Ačkoli v rozvinutých zemích představuje vzdělání nejvýznamnější faktor pro úspěch v profesním životě, mladí lidé po ukončení vzdělávání vstupující na trh práce jsou vůči osobám, které na trhu práce jsou již delší dobu, v relativní nevýhodě. Mají sice nejaktuálnější vzdělání, avšak zkušenost a zručnost v užití daných pracovních postupů a metod je výhodou starších zaměstnanců. Mladí absolventi tak obvykle o pracovní místa nesoutěží s lidmi, kteří již na pracovním trhu jsou, ale obsazují místa uvolněná odchody do důchodu nebo postupem na vyšší či jiné pracovní pozice v dosavadní společnosti nebo jiné. Dále nastupují na nově vytvořená pracovní místa nebo na místa, která dříve zastávali lidé s nižším vzděláním vzhledem ke zvýšení potřebné kvalifikovanosti na daná pracovní místa. O mladé lidi s aktuálním vzděláním a vyšším sklonem ke kritickému pohledu na zaběhlé postupy pak mají zájem společnosti vyznačující se vyšší mírou inovací, což je často spojeno s tím, že se jedná o firmy založené na využívání vysoce sofistikovaných nebo rychle se rozvíjejících technologií.

Charakter pracovních trhů, na něž mladí směřují, má také mnohá národní specifika. Na jedné straně jsou země jako Německo nebo Rakousko, kde existují výrazně institucionalizované vazby mezi vzděláváním a trhem práce a na straně druhé země jako Velká Británie či USA, kde je naopak kladen důraz spíše na flexibilitu poskytování vzdělávání a flexibilitu trhu práce a jejichž systémy kvalifikací jsou navrhovány v co možná nejmenší závislosti na poskytovatelích vzdělávání. Země bližší prvnímu typu mají také relativně silně rozvinuté sociální partnerství a účast obcí na vzdělávání a na realizaci politik týkajících se mladých lidí, a to vše pro mladé lidi představuje relativně bezpečnou cestu ze vzdělávání do pracovního života. Země bližší druhému typu mají na druhou stranu celkově otevřenější trhy práce, z čehož profitují i mladí. V obou případech je však klíčovým a nejdůležitějším

faktorem uspořádání vztahu terciárního vzdělávacího sektoru a trhu práce ekonomická situace a stav hospodářství.

Z metodologického hlediska je třeba mít na paměti to, jak vůbec vymezujeme období přechodu ze vzdělávání do pracovního života. Obecně lze říci, že v této době dochází ke změně statusu, kdy mladí lidé směřují od vzdělávání na plný úvazek k stabilní pracovní pozici na trhu práce. Z makroekonomického hlediska je období přechodu dokončeno, jakmile míra nezaměstnanosti určité věkové kohorty dosáhne stejné úrovně jako míra nezaměstnanosti dospělých. Z pohledu jednotlivce je pak přechod dokončen v momentě, kdy člověk získá stabilní zaměstnání.

V současné době se v souladu s výsledky šetření REFLEX 2010 potvrzuje, že propojenost vzdělávání a trhu práce se zvyšuje. Mnoho studujících se snaží nalézt stabilní zaměstnání související s oborem vzdělání již během studia. To je ještě umocněno především v případě studentů bakalářských (ale i magisterských) programů, kteří studují při zaměstnání. Heterogenost skupiny absolventů je další metodologický aspekt, který je nutné mít při posuzování přechodu na trh práce na paměti. Absolventy jsou jak ti, kteří prošli tradičně vnímanou cestu, kdy po ukončení střední školy vstoupili na terciární instituci, kterou za tři nebo pět let absolvovali, a pak směřují na pracovní trh, ale také celé spektrum těch, kteří před vysokou školou kratší nebo i delší dobu strávili na pracovním trhu. Důležitým aspektem (někdy vnímaným také jako problém pro kvalitu vysokoškolského vzdělávání) je pak také to, že velký podíl absolventů během studia pracuje a studium pro ně nepředstavuje hlavní činnost. Jedná se jak o ty, kteří si pouze doplňují vzdělání při plném pracovním úvazku, tak také o ty, kteří na vysoký pracovní úvazek pracují, aby si zajistili prostředky na studium.

Studium jako základ pro budoucnost

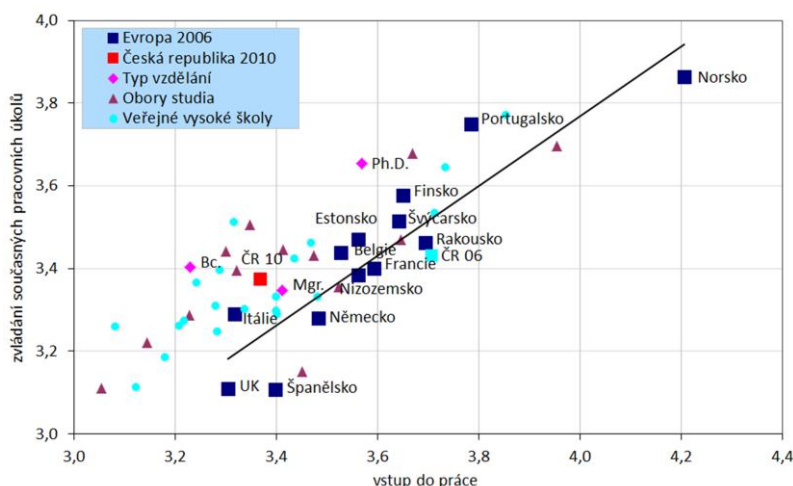
První analyzovaná otázka je na rozhraní tématu první a druhé zprávy. Jde o hodnocení vystudovaného oboru, zároveň jej ale respondent hodnotil se zkušenostmi, které nabyl na trhu práce. Konkrétně se jedná o hodnocení toho, do jaké míry tyto programy poskytly svým absolventům dobrý základ pro jejich profesní dráhu. Ta byla indikována hlavními etapami, za které je možné považovat první vstup do zaměstnání, následně další přípravu na něj, zvládání současných pracovních úkolů a budoucí pracovní kariéru. K nim lze přiřadit obecnější vliv na osobní rozvoj absolventa a poněkud specifický, ale v některých oborech jistě významný vliv na rozvoj podnikatelských schopností.¹

¹ Konkrétně se v dotazníku se jednalo o sadu šesti otázek, které byly vždy uvozeny větou „Do jaké míry byl Váš studijní obor dobrým základem pro“, přičemž respondenti ve výzkumech REFLEX a

V následujícím textu jsou tyto otázky analyzovány pomocí tří grafů. V každém je vždy znázorněna pozice vybraných zemí (průměrné skóre na škále od 1 do 5), které se zúčastnily projektu REFLEX a dále pozice České republiky, jak vyplynula z odpovědí absolventů ve výzkumu REFLEX 2010. Pro ukázání variability zaměření studijního oboru na různých typech škol jsou také znázorněny jednotlivé typy studijních programů (bakalářský, magisterský a doktorský), oborové skupiny vzdělání a veřejné vysoké školy.

Začneme s hodnocením vystudovaného oboru jako dobrého základu pro vstup do práce a pro zvládání současných pracovních úkolů (tj. pracovních úkolů po čtyřech až pěti letech od ukončení studia). To dává představu o tom, do jaké míry studovaný obor připravil absolventy pro práci jak v krátkodobém, tak ve střednědobém horizontu.

Hodnocení studijního oboru jako základu pro vstup do práce a pro zvládání současných pracovních úkolů, evropské země 2006, ČR, typ a obor vzdělání a veřejné vysoké školy 2010

Obecně platí, že tyto dvě dimenze spolu velmi úzce souvisí, což naznačuje, že z pohledu absolventů existuje souvislost mezi tím, co dobře funguje v krátkodobém horizontu, a tím, co funguje později v kariéře. Hodnocení studijního oboru jako základu pro zvládání současných úkolů bylo o něco méně pozitivní než v případě vstupu do práce téměř ve všech zkoumaných zemích v roce 2006. Jde o zjištění, které se dalo očekávat, protože znalosti a dovednosti získané během vzdělávání časem do určité míry zastarávají. Nejvýraznějším rysem, vyplývajícím ze srovnání jednotlivých zemí, je silné postavení Norska v obou dimenzích. Drtivá většina norských absolventů je toho názoru, že je jejich studijní obor připravil dobře pro práci jak v krátkodobém, tak střednědobém horizontu. Naproti tomu se podstatně

hůře připraveni cítili absolventi z Německa, Itálie, Španělska a Velké Británie. Absolventi z České republiky hodnotili v roce 2006 dobře zejména to, jak je studijní obor připravil pro vstup do práce, hodnocení z hlediska současné práce bylo ve srovnání s ostatními zeměmi průměrné.

Ve výsledcích z výzkumu z roku 2010 však došlo k poměrně výraznému posunu. Zatímco hodnocení studijního oboru ve vztahu ke zvládání současných pracovních úkolů zůstalo takřka stejné, hodnocení studijního oboru jako dobrého základu pro vstup do práce se podstatně zhoršilo, a to té míry, že hodnocení obou dimenzí je prakticky stejné. Dokonce mezi jednotlivými oborovými skupinami lze najít několik skupin, kde absolventi hodnotí pozitivněji střednědobý přínos vystudovaného oboru než to, jak je připravil pro vstup na trh práce. Jedná se zejména o přírodní vědy a umělecké obory. Na

druhé straně v případě strojírenských a právnických oborů absolventi výrazně lépe hodnotili připravenost pro vstup do práce než pro zvládání pracovních úkolů čtyři až pět let po ukončení školy. Nejlépe se cítili připraveni školou jak v krátkodobém, tak střednědobém horizontu právě absolventi právnických oborů. Naopak nejvíce negativně hodnotili svůj vystudovaný obor v těchto ohledech absolventi zemědělských oborů. Mezi veřejnými vysokými školami vyniká v pozitivním slova smyslu Akademie múzických umění a Vysoká škola chemicko-technologická. Nejhorší hodnocení od svých absolventů obdržely Slezská univerzita, Univerzita Tomáše Bati a Česká zemědělská univerzita.

Další graf ukazuje hodnocení vystudovaného oboru jako základu pro další učení v rámci práce a pro budoucí pracovní kariéru.

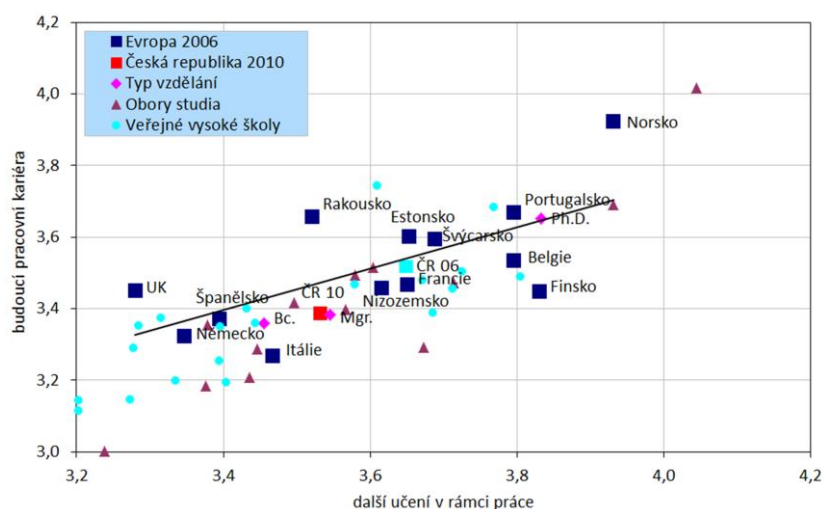
Stejně jako v předchozím případě je mezi těmito dvěma hodnoceními poměrně silný pozitivní vztah². Zároveň obecně platí, že hodnocení studijního oboru jako základu pro další učení v rámci práce bylo ve většině zemí v roce 2006 stejně jako ve většině oborů a na většině škol v roce 2010 vnímáno pozitivněji než jako základu pro budoucí pracovní kariéru. Tento první aspekt hodnotili výrazně pozitivněji než druhý absolventi v Belgii a Finsku a v roce 2010 v rámci České republiky absolventi přírodních věd a nauk a informatických oborů a absolventi Českého vysokého učení technického a Veterinární a farmaceutická univerzity.

Mezi zeměmi hodnotili obě charakteristiky, stejně jako v případě předchozího grafu, jasně nejlépe absolventi z Norska. Nejméně dobrým základem pro další učení v rámci práce byl vystudovaný obor pro absolventy

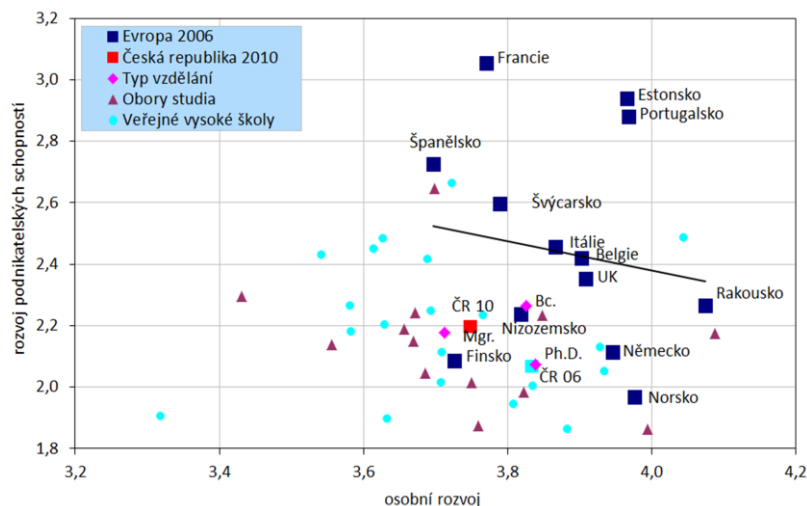
REFLEX 2010 odpovídali v šesti dimenzích: „a) vstup do práce, b) vaše další učení v rámci práce, c) zvládání současných pracovních úkolů, d) budoucí pracovní kariéra, e) váš osobní rozvoj a f) rozvoj Vašich podnikatelských schopností.“ Respondent hodnotil tyto aspekty na pětistupňové škále (1 = vůbec ne, 5 = ve velké míře).

² Toto platí pro vztahy mezi všemi prvními čtyřmi analyzovanými charakteristikami.

Hodnocení studijního oboru jako základu pro další učení v rámci práce a pro budoucí pracovní kariéru, evropské země 2006, ČR, typ a obory vzdělání a veřejné vysoké školy 2010

Hodnocení studijního oboru jako základu pro osobní rozvoj a pro rozvoj podnikatelských schopností, evropské země 2006, ČR, typ a obory vzdělání a veřejné vysoké školy 2010

z Velké Británie, nejhůře hodnotili přínos studijního oboru pro budoucí pracovní kariéru absolventi z Itálie.

Mezi oborovými skupinami zhodnotili nejlépe oba aspekty opět absolventi právnických oborů, stejně jako nejhorší ohodnocení bylo opět ze strany absolventů zemědělských oborů. Nejpozitivnější přínos pro další učení v rámci práce přineslo podle absolventů studium na Českém vysokém učení technickém, nejlepším základem pro budoucí pracovní kariéru pak bylo považováno studium na Akademii múzických umění. Liberecká Technická univerzita a Janáčkůva akademie múzických umění jsou dvě školy, které dopadly v hodnocení obou aspektů nejhůře. Zajímavý je zejména výrazný rozdíl mezi hodnocením obou uměleckých škol.

Poslední zkoumanou dvojicí je hodnocení přínosu vystudovaného oboru pro osobní rozvoj a pro rozvoj podnikatelských schopností. Na rozdíl od předchozích dvou grafů neexistuje žádný důvod apriori očekávat, že by

spolu tyto dvě dimenze měly souviset. Výsledky opravdu ukázaly, že zde žádný pozitivní vztah není, naopak se ukázal jako slabě negativní. Jestliže za hlavní efekt vysokoškolského studia (a studia vůbec) budeme považovat vedle poskytnutí znalostí také kultivaci osobnosti a nikoliv přípravu na konkrétní povolání, pak získané hodnocení ukazuje, že studium tuto svoji základní funkci plní. Ve všech zemích s výjimkou Finska a Norska se v roce 2006 jednalo o dimenzi, ve které bylo vysokoškolské vzdělání hodnoceno nejpozitivněji. Nejlépe byla úloha vzdělání v osobním rozvoji hodnocena v Rakousku a nejhůře ve Španělsku. Hodnocení českých absolventů bylo v roce 2006 ve srovnání s ostatními zeměmi průměrné.

Stejně jako ve všech čtyřech předcházejících aspektech i v tomto případě bylo hodnocení v České republice horší v roce 2010 než v roce 2006. Nejpozitivněji vnímali přínos studia pro osobní rozvoj absolventi uměleckých a humanitních oborů. Nejvíce negativní hodnocení naopak měli absolventi zemědělských a inženýrských oborů. Mezi školami vynikly Akademie múzických umění a Vysoká škola chemicko-technologická v pozitivním a Veterinární a farmaceutická univerzita a Mendelova univerzita v negativním slova smyslu.

Rozvoj podnikatelských schopností je na rozdíl od osobního rozvoje aspekt, který obdržel nejnižší hodnocení v roce 2006 ve všech zemích s výjimkou Francie, kde byl také mezi zeměmi hodnocen nejlépe.

Nejhůře byl hodnocen v Norsku a hned poté v České republice. Toto nízké hodnocení se však v roce 2010 o trochu zlepšilo. Nejlépe hodnotili rozvoj podnikatelských schopností absolventi ekonomických a zemědělských oborů a Univerzity Tomáše Bati a Akademie múzických umění, nejhůře pak absolventi humanitních a přírodovědných oborů a Slezské univerzity a Univerzity Karlovy.

Hledání první práce

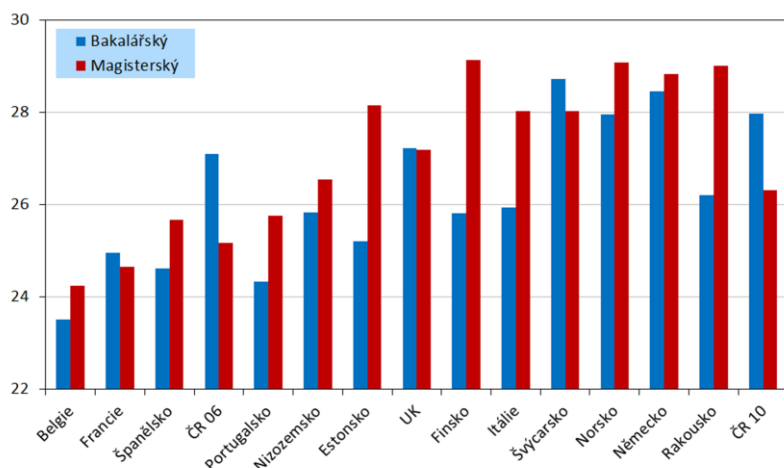
Při zkoumání procesu přechodu z vysoké školy na pracovní trh je třeba nejprve zjistit, kdo jsou ti, co na trh práce vstupují. Absolventi vysokých škol jsou totiž v některých ohledech poměrně heterogenní skupina. Zatímco většina stále prochází standardním procesem, kdy po ukončení střední školy nastupují vysokoškolské studium a teprve po jeho absolvování získávají první výrazné zkušenosti s trhem práce, je zde také poměrně

početná skupina, která dlouhodobě pracovala již před absolvováním vysoké školy. Jde například o lidi, kteří pracovali již před nástupem na vysokou školu nebo během přerušení studia. Stále běžnější je také pracovat při studiu, a to nejen v podobě krátkodobých brigád, stáží či praxí. Často také začínají studovat lidé, kteří již ve své profesi působí dlouhodobě, avšak nově vytvořené kvalifikační požadavky na jejich pracovní pozici je přinutily získat alespoň bakalářský titul.

Fakt, že tento jev není v České republice nikterak výjimečný, dokládá informace o tom, v kolika letech absolventi v průměru ukončují své studium. Podle dat z šetření REFLEX bylo absolventům vysoké školy u nás v průměru zhruba 25,5 roku, což znamenalo, že naši ab-

měru v téměř 28 letech, zatímco absolventi magisterského studia končili školu průměrně ve věku 26,3. Doktorské studium pak bylo ukončováno zhruba ve 29 letech. U absolventů bakalářského studia byl průměrný věk tak vysoký navzdory tomu, že téměř polovina z nich absolvovala ve 23 nebo 24 letech. Plně třetina z nich bylo totiž naopak 30 let a více. Hlavní důvod, proč tolik lidí vystudovalo vysokou školu v bakalářském studijním programu v tak pozdním věku, je již naznačen výše. Řada lidí, kteří z různých důvodů nemohli vystudovat vysokou školu v obvyklém věku (tj. zhruba mezi 22 a 25 rokem pro bakaláře a mezi 24 a 27 rokem pro magistry), využívala bakalářské studium pro dodatečné získání vysokoškolského titulu. Často tomu tak bylo proto, že to bylo vyžadováno nově vzniklými kvalifikačními požadavky na pracovní pozici, kterou již tito lidé zastávali.

Průměrný věk absolventů vysoké školy, typ studia, evropské země 2006 a ČR 2010

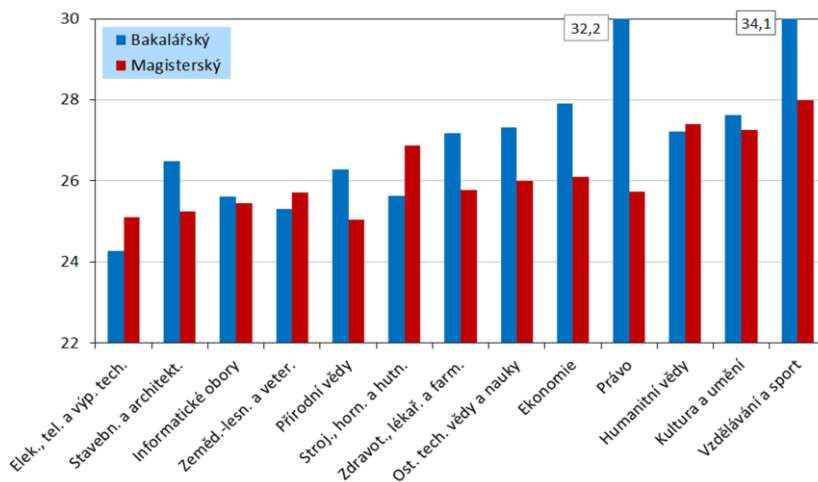

solventi byli ve srovnání s ostatními účastníky se zeměmi čtvrtí nejmladší po absolventech z Belgie, Francie a Španělska. Způsobeno to bylo zejména poměrně nízkým věkem absolventů magisterského studia – pouze mírně nad 25 let. Čím se však Česká republika výrazně vyznačovala, byl o téměř dva roky vyšší věk absolventů bakalářského studia. Pouze ve třech jiných zemích byl věk absolventů bakalářského studia vyšší než věk absolventů magisterského studia, nikde však nebyl tento rozdíl tak výrazný. I tak se však absolventský věk bakalářů u nás pouze přiblížil věku, ve kterém v průměru absolvovali v zemích, jako je Švýcarsko, Norsko nebo Německo, kde bylo zcela běžné studovat do věku blízkého se 30 rokem.

Pokud se podíváme na výsledky šetření z roku 2010, zjistíme, že průměrný věk absolvování u nás narostl na téměř 27 let, rozdíl mezi bakaláři a magistry však zůstal nadále podobný. Absolventi bakalářského studia absolvovali v pr-

Tento jev byl přitom výrazně oborově specifický a zejména skupiny oborů jako právo nebo vzdělávání a sport absolvovalo mnoho starších osob, které si tak doplnily svoje vzdělání. Absolventi bakalářského studia však bývali starší než absolventi magisterského studia i v řadě dalších oborů. Model, kdy je absolvent magisterského studia v průměru zhruba o rok až dva starší než absolvent bakalářského studia, se v podstatě vyskytoval jen u technicky zaměřených oborů, jako jsou elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika a strojírenství, hornictví a hutnictví. Absolventi magisterského studia tvořili, co se týče věku absolvování, podstatně homogennější skupinu. Nejmladší byli v přírodních vědách, elektrotechnice, telekomunikační a výpočetní technice a ve stavebnictví a architektuře, nejstarší pak ve vzdělávání a sportu, kultuře a umění a

Průměrný věk absolventů vysoké školy, typ a obor studia, ČR 2010

humanitních vědách. Rozdíl mezi absolventy přírodních věd a absolventy vzdělávacích oborů byl však relativně malý – zhruba 2,5 roku. V průměru v nejnižším věku absolvovali absolventi magisterského studia na Vysoké škole chemicko-technologické (necelých 25 let), zhruba o tři roky více bylo v průměru absolventům magisterského studia na Akademii múzických umění. Podstatně větší rozdíly lze najít opět mezi absolventy bakalářského studia. Tento typ studia studovali v pozdějším věku zejména absolventi Ostravské univerzity a Univerzity Palackého, kterým bylo při absolvování v průměru více než 30 let. Na druhé straně méně než 24 let bylo průměrně absolventům Českého vysokého učení technického.

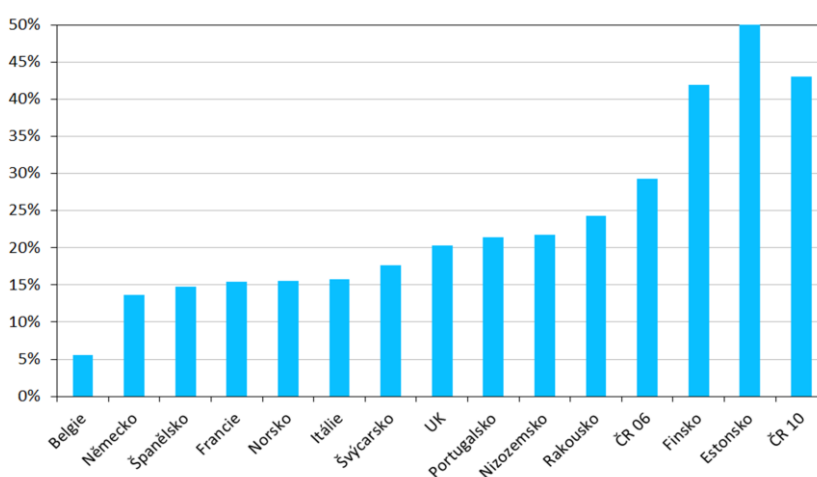
Přechod ze školy na trh práce má přirozeně mnohem hladší průběh pro ty, kteří již v době absolvování pracují a po ukončení školy tak ve svém zaměstnání pokračují, aniž by si práci museli teprve hledat. Pohled na šetření z roku 2006 ukazuje, že mezi jednotlivými zeměmi jsou v tomto ohledu opravdu výrazné rozdíly. Zatímco například v Belgii pokračovalo v té samé práci po ukončení školy jen zhruba 5 % absolventů, v Estonsku to bylo více než polovina. Česká republika se v tomto ohledu řadila k zemím, kde podstatná část absolventů práci již v době absolvování měla. Takových lidí u nás bylo téměř 30 %. Více než 70 % si tedy našlo práci až po absolvování. Do tohoto údaje nejsou započítáni absolventi, kteří po skončení školy až do data, kdy proběhlo šetření, z různých důvodů vůbec nepracovali. Trend mít práci již v době absolvování doznal u nás mezi roky 2001/02 a 2005/06 dalšího růstu, takže podle šetření REFLEX 2010 mělo při ukončení školy práci již zhruba 43 % absolventů.

I v tomto ohledu jsou na oborové úrovni značné rozdíly. Více než polovina absolventů měla v letech 2005 nebo 2006 práci již při ukončení školy v oborových skupinách kultura a umění, vzdělávání a sport, humanitní vědy a inženýrské obory. Kromě absolventů z inženýrských oborů jde tedy o obry, kde byli absolventi v době absolvování v průměru nejstarší. Na druhé straně 30 % a méně absolventů mělo v době absolvování práci v oborových skupinách zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky, zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky a ostatní technické obory. V souladu se závěry analýzy věku absolventů je logické, že podstatně častěji měli práci při absolvování absol-

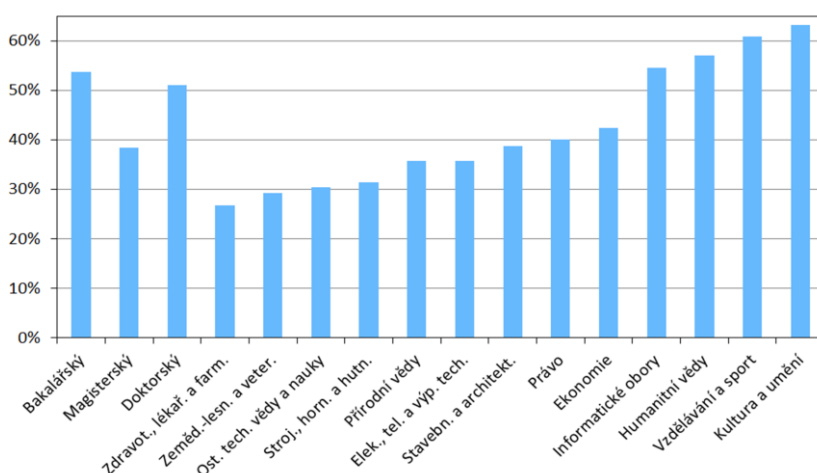
venti bakalářských studijních programů (téměř 54 %) než magisterských (zhruba 38,5 %). Absolventi doktorského studia měli práci již v době absolvování v zhruba 51 % případů. Výrazné rozdíly lze najít i mezi jednotlivými školami. Zdaleka nejvíce měli práci již při absolvování absolventi umělecky zaměřených škol – téměř 75 % v případě Akademie múzických umění a téměř 60 % v případě Janáčkovy akademie múzických umění. Mezi zbylými školami vynikají čtyři, kde měla práci zhruba polovina absolventů. Jedná se o Ostravskou univerzitu, Masarykovu univerzitu, Univerzitu Karlovu a Univerzitu Jana Evangelisty Purkyně. Na druhé straně spektra se nachází s pouhými 11 % čistě zdravotnický zaměřená Veterinární a farmaceutická univerzita, kromě ní měli velice nízký podíl absolventů mající práci při absolvování Vysoká škola chemicko-technologická a Univerzita Pardubice, kde takových absolventů byla zhruba čtvrtina.

Bez ohledu na to, zda absolvent našel práci až po absolvování, či ji měl již před ukončením studia, musel svoje první zaměstnání nějakým způsobem najít. Hledat zaměstnání lze mnoha způsoby, přičemž jejich preference, jak ukázal výzkum REFLEX, se mezi zeměmi poměrně

Podíl absolventů mající práci již před absolvováním, evropské země 2006 a ČR 2010

Podíl absolventů mající práci již před absolvováním, typ a obor studia, ČR 2010

dost liší. Například významnou roli rodiny v zemích jižní Evropy potvrzuje fakt, že ve Španělsku, Itálii a Portugalsku si zhruba čtvrtina mladých vysokoškoláků našla svou první práci s pomocí rodiny, přátel či známých. Podobně vysoký podíl byl také v Estonsku. Prostřednictvím tradiční formy hledání práce, skrze inzerát v novinách, si na počátku minulého desetiletí nejčastěji našli práci absolventi v Norsku a Velké Británii. Celkově nejčastější formou hledání práce bylo kontaktování zaměstnavatele samotným absolventem. Nejaktivnější v tomto ohledu byli absolventi z České republiky a Německa. Poměrně často byli absolventi také oslovováni samotným zaměstnavatelem. Tímto způsobem si nejčastěji našli práci absolventi v Estonsku. Díky pracovní praxi či stáži již během studia si zajistili často svoji první práci zejména vysokoškoláci v Nizozemsku a ve Francii. Internet v době vstupu těchto absolventů na trh práce nebyl tak rozšířen, avšak například v České republice si takto práci našlo již téměř 11 % absolventů vysokých škol. Zajímavé je, že instituce, které se hledáním pracovních příležitostí přímo zabývají (úřady práce a personální agentury), nejsou absolventy vysokých škol příliš využívány. Pomocí úřadu práce bylo běžnější si najít své první zaměstnání pouze ve Francii a díky personální agentuře získali svou

první práci poměrně často absolventi v Nizozemsku a ve Velké Británii.

Absolventi vysokých škol v České republice si v letech 2005 a 2006 počínali, co se týče preference způsobů hledání první práce, velice obdobně jako jejich kolegové, kteří na trh práce vstupovali v letech 2001 a 2002. Jedinou, avšak poměrně výraznou a zároveň očekávanou změnou byl výrazný nárůst podílu získaných zaměstnání pomocí internetu, a to na úkor inzerátů v novinách.

Preference způsobů hledání zaměstnání poměrně výrazně závisí na vystudovaném oboru. Nejvíce vyhranění byli absolventi zdravotnických oborů, z nichž více než 60 % jako způsob získání práce uvádělo kontaktování zaměstnavatele. Stejný způsob uvedlo také přes 41 % absolventů pedagogických oborů. Nejméně často tento jinak nejpreferovanější způsob volili absolventi informatických a ekonomických oborů, kteří na druhou stranu nejčastěji ze všech oborových skupin využívali internet a personální agentury. Specifickou skupinu tvoří také absolventi uměleckých oborů, kteří téměř ve 30 % případů získali práci díky oslovení zaměstnavatelem a také častěji než ostatní díky pracovní praxi nebo stáži během studia. Rodina, přátelé a známí hráli nejsilnější roli při

Způsoby hledání první práce, evropské země 2006 a ČR 2010, typ a obor studia v ČR

	Inzerát v novinách	Úřad práce	Personální agentura	Internet	Kontaktoval/a zaměstnavatele	Osloven/a zaměstnavatelem	Díky pracovní praxi / stáži během studia	Rodina, přátelé, známí	Díky škole (poradně)
Evropské země 2006	16,0%	4,1%	4,9%	7,9%	23,1%	12,2%	10,3%	15,5%	6,0%
Portugalsko	17,7%	3,8%	1,3%	0,8%	26,7%	17,5%	4,4%	21,1%	6,7%
Španělsko	12,9%	8,7%	4,4%	4,4%	16,9%	9,4%	7,3%	29,8%	6,1%
Itálie	8,4%	2,3%	3,3%	5,2%	24,2%	13,0%	6,0%	27,6%	10,0%
Francie	6,7%	13,0%	3,5%	6,9%	25,9%	5,7%	20,1%	10,7%	7,6%
Švýcarsko	20,3%	1,2%	4,8%	4,6%	27,1%	15,7%	9,2%	10,6%	6,6%
Rakousko	17,7%	1,4%	1,4%	4,9%	32,1%	13,5%	7,6%	15,4%	6,0%
Německo	16,6%	3,5%	0,8%	9,6%	28,8%	13,7%	10,7%	11,8%	4,4%
Nizozemsko	14,8%	1,6%	14,0%	5,2%	15,1%	12,1%	20,6%	11,6%	4,8%
Belgie	11,2%	5,5%	8,0%	9,7%	20,5%	16,8%	5,7%	10,3%	12,3%
UK	26,0%	6,3%	12,9%	6,8%	17,5%	5,9%	5,5%	12,2%	6,9%
Norsko	35,3%	3,8%	3,0%	7,8%	22,0%	11,4%	8,0%	6,5%	2,3%
Finsko	14,3%	5,3%	1,9%	8,5%	27,4%	13,9%	14,4%	9,9%	4,5%
Estonsko	21,4%	1,0%	1,5%	3,9%	12,3%	20,0%	9,7%	25,3%	5,0%
Česká republika	11,3%	3,1%	3,4%	10,8%	32,9%	13,3%	5,0%	16,8%	3,5%
Česká republika 2010	4,9%	2,1%	4,1%	23,1%	30,2%	12,3%	6,9%	14,6%	1,7%
<i>Typ studia</i>									
Bakalářský	4,8%	3,5%	4,0%	16,1%	36,0%	13,9%	5,1%	14,9%	1,6%
Magisterský	5,1%	1,5%	4,3%	26,2%	28,2%	11,0%	7,3%	14,7%	1,6%
Doktorský	1,4%	1,4%	1,0%	12,9%	26,2%	29,0%	15,2%	9,5%	3,3%
<i>Obor studia</i>									
Přírodní vědy	5,6%	1,7%	1,0%	24,6%	28,6%	16,6%	6,0%	13,0%	3,0%
Informatické obory	4,1%	0,4%	11,9%	34,7%	13,4%	13,4%	6,7%	14,2%	1,1%
Stroj., horn. a hutn.	4,2%	2,3%	3,1%	21,2%	35,1%	12,4%	5,4%	8,5%	7,7%
Elek., tel. a výp. tech.	3,5%	3,2%	6,7%	31,1%	21,5%	12,5%	5,2%	12,2%	4,1%
Stavebn. a architekt.	3,5%	0,0%	1,9%	18,3%	33,1%	16,0%	10,9%	14,8%	1,6%
Ost. tech. vědy a nauky	4,8%	3,5%	5,1%	24,2%	28,7%	10,2%	5,7%	14,5%	3,3%
Zeměd.-lesn. a veter.	6,1%	2,0%	1,0%	21,8%	30,4%	9,6%	6,5%	20,8%	1,7%
Zdravot., lékař. a farm.	2,2%	1,0%	1,5%	7,7%	60,6%	10,0%	9,8%	7,2%	0,2%
Humanitní vědy	4,9%	1,7%	3,5%	21,9%	24,5%	14,4%	10,4%	18,3%	0,3%
Ekonomie	6,1%	2,5%	7,1%	34,3%	17,9%	8,1%	5,8%	17,3%	1,1%
Právo	9,4%	2,0%	0,4%	28,3%	28,3%	9,8%	4,7%	15,4%	1,6%
Vzdělávání a sport	4,6%	1,5%	2,6%	10,9%	41,5%	17,5%	5,6%	15,1%	0,7%
Kultura a umění	0,8%	0,0%	0,0%	15,9%	26,5%	29,5%	13,6%	13,6%	0,0%

hledání první práce u absolventů zemědělských oborů.

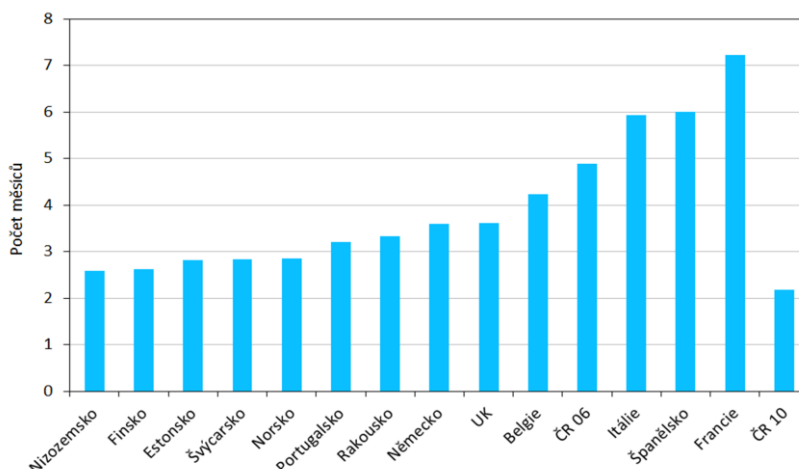
Mezi absolventy jednotlivých škol obecně nebyly ve způsobu hledání první práce výrazné rozdíly. Jsou zde však odlišnosti. Z rostoucí oblíbenosti internetu se vymykali absolventi Ostravské univerzity, kteří si s jeho pomocí našli práci pouze v necelých 10 % případů. Na druhou stranu téměř polovina (nejvíce mezi zkoumanými školami) si našla práci tak, že sami oslovili zaměstnavatele. Zcela opačné preference způsobů hledání práce oproti OU měli absolventi Vysoké školy ekonomické. Díky praxi nebo stáži během studia nebo skrze oslovení zaměstnavatelem získali práci nejčastěji absolventi uměleckých škol (AMU a JAMU). Absolventi zemědělských univerzit (ČZU a MENDELU) si nadstandardně často našli práci pomocí rodiny, přátel a známých. Tradiční způsob hledání (inzerát v novinách) byl nejpoblábnější u absolventů Univerzity Tomáše Bati, avšak i tak si zde našel práci tímto způsobem pouze každý desátý. Obdobný podíl absolventů VŠE si našel práci pomocí personální agentury, což bylo mezi zkoumanými školami nejvíce. Hledání práce pomocí úřadů práce nebo s pomocí školy hrálo zanedbatelnou roli prakticky u absolventů všech zkoumaných škol.

Důležitým měřítkem hladkého průběhu přechodu ze školy na trh práce je délka přechodu. Nyní se tedy zaměříme na to, kolik měsíců v průměru uběhlo mezi ukončením školy a nástupem do prvního zaměstnání. Pro účely této analýzy se bude délka přechodu u lidí, kteří si svoji práci našli již před absolvováním školy, rovnat 0.

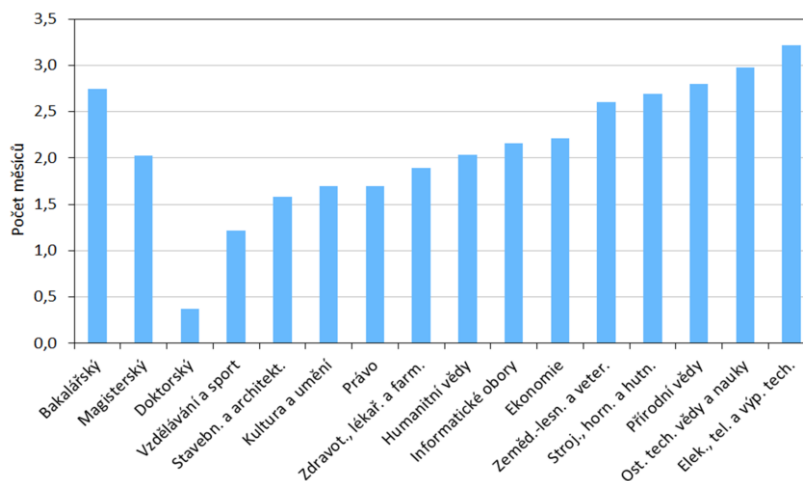
Doba přechodu absolventů vysokých škol na trh práce se mezi zeměmi, alespoň na základě výzkumu REFLEX, poměrně liší. Zatímco v Nizozemsku a Finsku trval přechod v průměru zhruba 2,5 měsíce, ve Francii to bylo téměř třikrát více. V České republice trval přechod absolventů vysokých škol v průměru téměř pět měsíců, což odpovídá poměrně nepříznivé situaci na trhu práce v letech 2001 a 2002 (míra nezaměstnanosti absolventů vysokých škol půl roku po absolvování se v té době pohybovala kolem 8 %). V letech 2005 a 2006 to bylo již jen něco málo přes 2 měsíce, ovšem v té době byla již situace na trhu práce podstatně příznivější (míra nezaměstnanosti absolventů vysokých škol půl roku po absolvování byla zhruba 4 %).

O něco déle než magistrům trval přechod absolventů bakalářského studia, zhruba 2,8 měsíce. Průměrná doba mezi ukončením školy a nástupem do prvního zaměstnání byla v případě magisterského studia zhruba dvou-

Délka přechodu mezi ukončením školy a nástupem do první práce, počet měsíců, Evropské země 2006 a ČR 2010

Délka přechodu mezi ukončením školy a nástupem do první práce, počet měsíců, typ a obor studia, ČR 2010

měsíční. Bakaláři si tedy průměrně hledali práci déle než magistři a to i navzdory tomu, že jich větší část měla práci již před absolvováním. Jinak řečeno, pokud nemá bakalář práci již při absolvování, má poté mnohem větší problémy si ji najít než absolvent magisterského studia. Takřka žádné problémy neměli absolventi doktorského studia, kteří i v případě, že při absolvování ještě práci neměli, ji zpravidla našli takřka okamžitě. I přestože absolventi žádné oborové skupiny nečelili v letech 2005 a 2006 výraznějším problémům při přechodu na trh práce, nacházíme mezi jednotlivými skupinami nezanedbatelné rozdíly. Přechod mezi ukončením školy a nástupem do prvního zaměstnání trval nejkratší dobu absolventům oborové skupiny vzdělávání a sport (asi 1,2 měsíce). Jen něco málo nad 1,5 měsíce trval přechod absolventům stavebnictví a architektury, kultury a umění a práva. Na druhé straně zhruba dvojnásobek času

trval přechod absolventům všech technických oborů a přírodních věd.

Absolventi žádné zkoumané vysoké školy nečekali nějak výrazně dlouhé době přechodu ze školy do zaměstnání. Nejdelší dobu v letech 2005 a 2006 čekali na práci absolventi Mendelovy univerzity, kterým to v průměru trvalo 3,5 měsíce. Více než tři měsíce si na svoji první práci museli počkat také absolventi Univerzity Hradec Králové. Zdaleka nejkratší přechod byl zaznamenán u absolventů Akademie múzických umění, a to méně než půl měsíce. U absolventů všech ostatních škol přitom trval přechod ze školy do zaměstnání v průměru alespoň jeden měsíc.

Kvalifikační náročnost první práce

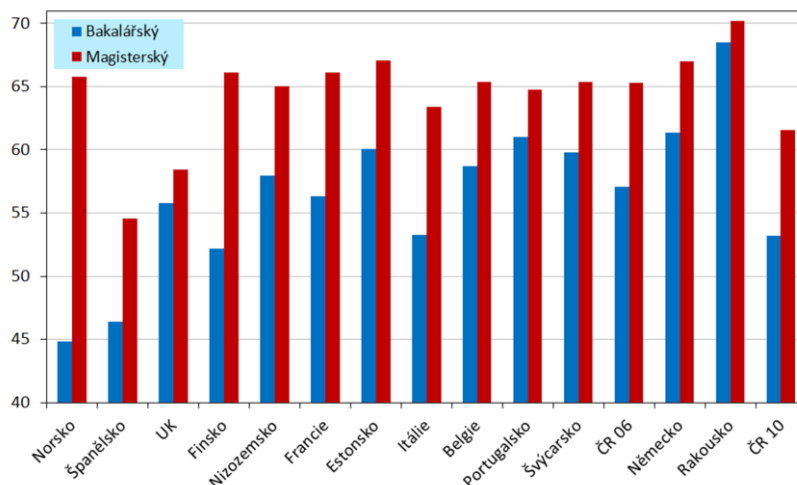
Doba, než si absolventi najdou svoji první práci, sice vypovídá mnohé o hladkosti přechodu z vysoké školy na trh práce, neříká však nic o kvalitě získané práce. Zda jde o práci, která odpovídá vystudované úrovni vzdělání, zda jde o práci v oboru, či jak jsou za ni finančně oceňováni?

Jednou z možností, jak měřit „úroveň“ zaměstnání, je pomocí Mezinárodního indexu socioekonomického statusu povolání, tedy tzv. ISEI³, který vzhledem ke svému založení (způsobu konstrukce) dobře slouží jako míra kvalifikační náročnosti pracovních pozic. Analýza hodnot ISEI spočítaných na základě odpovědí⁴ z šetření REFLEX jasně ukazuje, vzhledem k povaze indexu, poměrně očekávanou věc, a to že podstatně vyšší míry socioekonomického statusu dosáhli prakticky ve všech zkoumaných zemích ve svém prvním zaměstnání absolventi magisterského studia než absolventi bakalářského studia. Jediné dvě země, kde byl rozdíl mezi bakaláři a magistry poměrně malý, byly Velká Británie a Německo. Mezi bakaláři měli nejmenší průměrné hodnoty ISEI absolventi z Norska a Španělska, nejvyšších hodnot naopak dosáhli absolventi z Německa a Rakouska. Absolventi magisterského studia dosáhli nejnižší míry socioekonomického

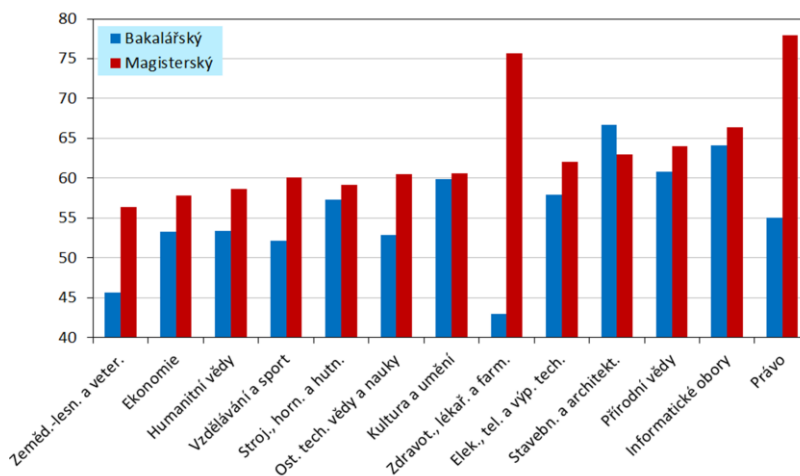
statusu ve Španělsku a Velké Británii a naopak nejvyšší v Estonsku a Rakousku. Je evidentní, že problémy se získáním odpovídajícího prvního zaměstnání měli zejména absolventi ze Španělska, kde vysokoškolské vzdělání již přestalo být postačující podmínkou pro dobré uplatnění na trhu práce a možnosti výběru kvalifikovaného povolání se zde absolventům podstatně zúžily.

Jak čeští bakaláři, tak magistři z let 2001 a 2002 vstupovali

ISEI první práce, typ studia, evropské země 2006 a ČR 2010

ISEI první práce, typ a obor studia, ČR 2010

vali na pracovní pozice s přibližně průměrnou úrovní míry socioekonomického statusu ve srovnání s ostatními zeměmi. Zároveň však na tom byli podstatně lépe než jejich kolegové, kteří absolvovali v letech 2005 a 2006. Začínali totiž pracovat v povoláních, jejichž hodnota byla na škále ISEI o více než 5 bodů vyšší. Tato změna je částečně vysvětlitelná zvýšeným podílem bakalářů mezi absolventy, protože ti v průměru nastupují na pozice s horším socioekonomickým statusem než magistři. Hodnoty však poklesly pro všechny úrovně vysokoškolského vzdělání. U bakalářské a u magisterské téměř o 4 body a u doktorské o téměř 2 body. V prvním zaměstnání tak měli v letech 2005 a 2006 bakaláři hodnotu ISEI 53,2, magistři 61,6 a doktoři 68,9. Větší podíl

³ Jedná se o kontinuální míru sloužící k měření sociálního postavení člověka na základě jeho zaměstnání. ISEI je zkonstruován z Mezinárodní standardní klasifikace povolání ISCO (zahrnující celkem 271 kategorií), založené na zaměstnání a kvalifikaci člověka. ISEI nepracuje s prestiží zaměstnání, zajímá ho pouze vztah mezi vzděláním respondenta, zaměstnáním a z něj pocházejícím příjmem. Hodnoty ISEI se pohybují mezi hodnotami 10 až 90.

⁴ Respondenti měli za úkol se zařadit do jedné z profesní skupiny čtvrté úrovně Mezinárodní standardní klasifikace povolání ISCO. Každé odpovědi pak byla přidělena příslušná hodnota ISEI.

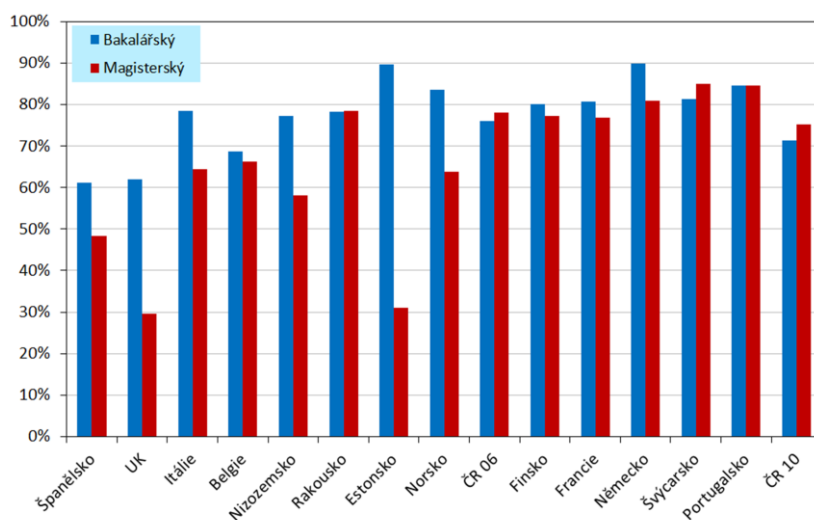
na poklesu socioekonomického statusu tak pravděpodobně měla masifikace terciárního vzdělávání a její důsledky. Stále rostoucí počet absolventů totiž vede k tomu, že čím dál tím více absolventů nastupuje na pracovní pozice pro vysokoškoláky dříve určené.

Při pohledu na obory zjišťujeme, že mezi absolventy magisterského studia pracovali ve své první práci podle šetření REFLEX 2010 na pozicích s nejvyšším socioekonomickým statusem absolventi lékařských a právnických oborů (jejich ISEI bylo v průměru vyšší než 75). Nejnižších hodnot ISEI ve své první práci naopak dosáhli absolventi zemědělských a ekonomických oborů (56 až 58 na škále ISEI). Na nejnižších pozicích v rámci bakalářů pracovali absolventi zdravotnických a zemědělských oborů. Na druhé straně spektra se nacházeli absolventi stavebnictví a informatiky. Zajímavé je se podívat na rozdíly mezi absolventy bakalářského a magisterského studia v rámci jednotlivých oborových skupin. Tyto rozdíly poukazují na to, zdali jsou v těchto dvou studijních programech připravováni absolventi na zcela odlišné pracovní pozice, či naopak na velice podobné. První zmíněný případ je reprezentován zejména zdravotnickými obory, kde v magisterských programech jsou vzdělávání zejména budoucí lékaři, jejichž zaměstnání se vyznačuje vysokou kvalifikační náročností, a v bakalářských programech jsou vzdělávány zejména budoucí zdravotní sestry a ošetřovatelé, u jejichž pracovních pozic je naopak míra kvalifikační náročnosti poměrně nízká. Druhý případ se pak týká zejména absolventů uměleckých oborů, kdy, bez ohledu na typ studia, zastávají jejich absolventi velice podobné pozice.

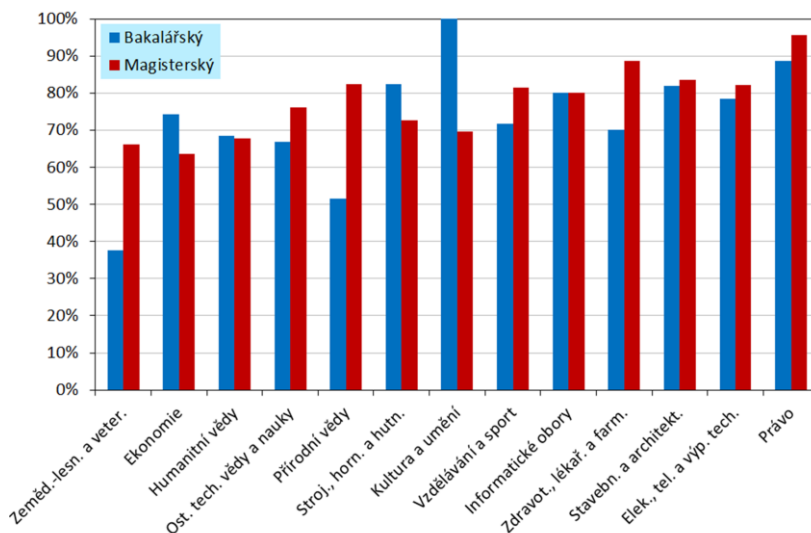
Oborové rozdíly hrají samozřejmě jistou roli i při srovnávání jednotlivých škol. Mezi školy, kde absolventi bakalářského studia zastávali v první práci pozice s nejnižší hodnotou ISEI, tak spadají obě zemědělsky zaměřené školy (ČZU a MENDELU). Průměrnou hodnotu ISEI pod 50 však mají také absolventi bakalářského studia Univerzity Pardubice a Univerzity Palackého. Na druhé straně spektra se nacházeli bakalářští absolventi z Vysokého učení technického a Univerzity Tomáše Bati, kteří měli v první práci v průměru hodnotu ISEI vyšší než 59. Mezi absolventy magisterského studia vynikali v tomto ohledu zejména absolventi Veterinární a farmaceutické univerzity (ISEI 73,5), což bylo ovšem opět do jisté míry dáno zdravotnickým zaměřením celé školy. Z ostatních škol vynikali zejména absolventi magisterského studia Univerzity Karlovy a Vysoké školy

chemicko-technologické, kteří měli v první práci v průměru hodnotu ISEI vyšší než 66. Nejnižší hodnotu ISEI (méně než 58) naopak měli absolventi Mendelovy univerzity, Slezské univerzity, Univerzity Pardubice a České zemědělské univerzity.

Podíl absolventů, kteří pracovali na pozicích, jejichž nejvhodnější úroveň vzdělání byla stejná nebo vyšší než dosažená úroveň vzdělání absolventa, typ studia, evropské země 2006 a ČR 2010

Pro typ a obor studia, ČR 2010

Podobnou problematiku jako index ISEI řeší také otázka, zdali absolvent ve svém prvním zaměstnání pracoval na pozici, která odpovídala úrovni jeho vzdělání. Absolvent odpověděl na otázku, jakou úroveň vzdělání (tj. SŠ a nižší, VOŠ, Bc., Mgr., Ph.D.) považuje za nejvhodnější pro práci, kterou vykonával ve svém prvním zaměstnání. Tato nejvhodnější úroveň poté byla srovnána s úrovní vzdělání, které sám absolvent dosáhl (Bc., Mgr., Ph.D.) a díky tomu bylo zjištěno, zda absolvent pracoval na pozici, kde nejvhodnější úroveň vzdělání je nižší, stejná nebo vyšší než jím nejvyšší dosažená. V následující analýze se pak pracuje s podílem absolventů, kteří ve svém prvním

zaměstnání pracovali na pozici, kde nejvhodnější úroveň vzdělání je stejná nebo vyšší než jeho dosažená úroveň vzdělání.

Obecně lze říci, že ve většině zemí, které se zúčastnily šetření REFLEX, pracovali častěji na pozici, která alespoň odpovídala jejich úrovni vzdělání, absolventi bakalářských programů. To je do značné míry způsobeno tím, že u bakalářů jsou nižší nároky na „odpovídající“ pozici (stačí pozice vhodná pro bakaláře, u magistrů musí být magisterská). Jednu z mála výjimek tvoří Česká republika, přičemž tento jev potvrzují i výsledky šetření REFLEX 2010. Způsobeno je to zejména tím, že bakalářský titul je u nás stále poměrně novum, takže trh práce určený primárně pro tyto absolventy se stále utváří. To potvrzuje i fakt, že nejenže u nás bylo poměrně dost absolventů bakalářského studia (necelých 36 %), kteří pracovali na pozicích nevyžadujících ani bakalářský titul, ale zároveň i velká část z nich pracovala na místech, kde nejvhodnější úroveň vzdělání byla alespoň magisterská (necelých 29 %).

Analýza tohoto ukazatele do značné míry potvrzuje závěry, které ukázal rozbor indexu ISEI. Zřetelně největší problémy s nalezením odpovídající práce při vstupu na trh práce měli absolventi ve Španělsku a Velké Británii. V těchto zemích pouze asi 60 % bakalářů pracovalo alespoň na bakalářské pozici a pouze zhruba 50 % magistrů ve Španělsku a 30 % magistrů ve Velké Británii pracovalo na pozici, pro kterou byla nejvhodnější úroveň vzdělání alespoň magisterská. Nejlépe se v tomto ohledu uplatňovali absolventi z Portugalska, Švýcarska a Německa, kde ve svém prvním zaměstnání pracovalo na alespoň odpovídající pozici více než 80 % absolventů. V České republice pracovalo na takovéto pozici v letech 2001 a 2002 necelých 77 % čerstvých absolventů, což nás v tomto ohledu řadilo mezi sledovanými zeměmi k lepšímu průměru. Absolventi z let 2005 a 2006 pracovali ve své první práci na pozici, pro kterou byla nejvhodnější úroveň vzdělání stejná nebo vyšší než jimi dosažená, zhruba v 73 % případů. Stejně jako ISEI, i tento ukazatel poukazuje na určité zhoršení situace na trhu práce pro absolventy vysokých škol v České republice.

Celkově lze tedy říci, že zhruba každý čtvrtý absolvent u nás při vstupu na trh práce nebyl schopen najít práci vyžadující úroveň vzdělání, kterou vystudoval. Pokud zaměříme pozornost na jednotlivé oborové skupiny, u většiny z nich se podíl absolventů nepracujících v zaměstnání alespoň odpovídající úrovně blíží zmíněnému průměru za celou Českou republiku. Jsou zde však výjimky. Na jedné straně jsou to absolventi zemědělských oborů, kteří našli při vstupu na trh práce zaměstnání alespoň odpovídající úrovně pouze v necelých 57 % případů, přičemž obzvláště velkým problémům čelili absolventi bakalářského studia, kde takovouto práci mělo jen 38 % z nich. Pod 70 % nepracujících v práci odpovídající úrovně se dostali ještě absolventi ekonomických a humanitních oborů. Na druhé straně spektra

se nacházejí absolventi právnických oborů, kteří nastoupili na pozici odpovídající úrovně jejich vzdělání ve více jak 90 %.

Ze všech šetřených veřejných vysokých škol měli největší problémy najít práci odpovídající úrovně absolventi České zemědělské univerzity a Mendelovy univerzity, kde ani dvě třetiny absolventů napracovalo ve své první práci na pozici, která by alespoň odpovídala úrovni jejich vzdělání. Z absolventů dalších škol pracovali poměrně málo často na odpovídající pozici také absolventi Univerzity Tomáše Bati a Technické univerzity. Na druhé straně v případě Veterinární a farmaceutické univerzity, Akademie múzických umění, Českého vysokého učení technického a Univerzity Karlovy si našlo práci minimálně odpovídající úrovně čtyři pětiny absolventů.

Jistota první práce

Stále důležitější otázkou také je, zda jde o práci jistou, neboli jaký typ smlouvy ve svém prvním zaměstnání absolvent obdrží. V posledních několika desetiletích totiž došlo k značnému nárůstu tzv. nejistých forem zaměstnání, a to hlavně kvůli faktorům jako jsou globalizace, přesun od průmyslového sektoru k sektoru služeb a výraznému rozšíření informačních technologií. Tyto změny vytvořily novou ekonomiku, která vyžaduje flexibilitu na pracovišti, a jako důsledek způsobily pokles podílu standardních zaměstnaneckých vztahů a naopak výrazný nárůst podílu nejistých zaměstnání.

Je zřejmé, že pro mladé lidi vstupující na trh práce je jistota práce velice důležitou otázkou, přitom jsou to však právě oni, kdo jsou poměrně výrazně vystaveni riziku mít nejisté zaměstnání. V následujícím textu budeme analyzovat tuto tzv. nejistotu prvního zaměstnání pomocí analýzy četnosti výskytu zaměstnání se smlouvou na dobu určitou⁵ a zaměstnání na částečný úvazek⁶. Je však třeba také podotknout, že i přestože získání takovéto formy zaměstnání je často chápáno jako ne zcela ideální způsob přechodu na trh práce, jeho volba nemusí být vynucená nepříznivými okolnostmi na trhu práce. Řada lidí si například volí práci na částečný úvazek zcela dobrovolně. Zaměstnání na smlouvu na dobu určitou je zase typičtější pro některé obory či typy institucí.

⁵ V dotazníku byla položena otázka: „Jaký typ pracovní smlouvy jste měl/a ve Vašem prvním zaměstnání po absolvování školy?“ Nabízené odpovědi byly: a) na dobu určitou a b) na dobu neurčitou.

⁶ Pracovní doba byla zjišťována pomocí otázky: „Jaká byla Vaše průměrná pracovní doba? - Ve smlouvě (počet hodin týdně)“. Pro účely analýzy v tomto textu bylo zaměstnání na částečný úvazek chápáno jako takové, kdy smlouva byla psána na méně než 35 hodin týdně.

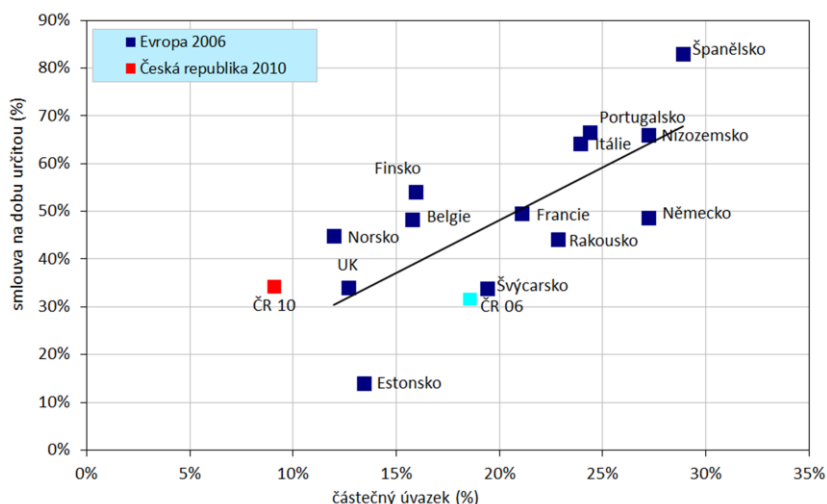
V následující analýze nebudou bráni v úvahu ti absolventi, kteří po absolvování začali podnikat. Takových bylo v České republice kolem 12 %, což bylo ještě spolu s Itálií a Belgií mezi zkoumanými zeměmi nejvíce. V rámci České republiky si zdaleka nejčastěji zvolili podnikání jako svou první práci absolventi uměleckých oborů (zhruba polovina), a tedy i obou uměleckých škol (AMU a JAMU), a také absolventi stavebnictví a architektury (asi čtvrtina).

Obecně se ukázalo, že podíl absolventů v prvním zaměstnání pracujících na částečný úvazek a obzvláště na smlouvu na dobu určitou byl podle výzkumu z roku 2006 v České republice ve srovnání s ostatními zkoumanými zeměmi poměrně nízký. Zdaleka nejčastěji do těchto nejistých forem zaměstnání vstupovali absolventi ve Španělsku. Mnohem příznivější situace na trhu práce v České republice v polovině desetiletí než v jeho počátku vedla k tomu, že absolventi, kteří vstoupili na trh práce v letech 2005 a 2006, byli zaměstnáni na částečný úvazek pouze asi v polovině případů ve srovnání s jejich kolegy z let 2001 a 2002.

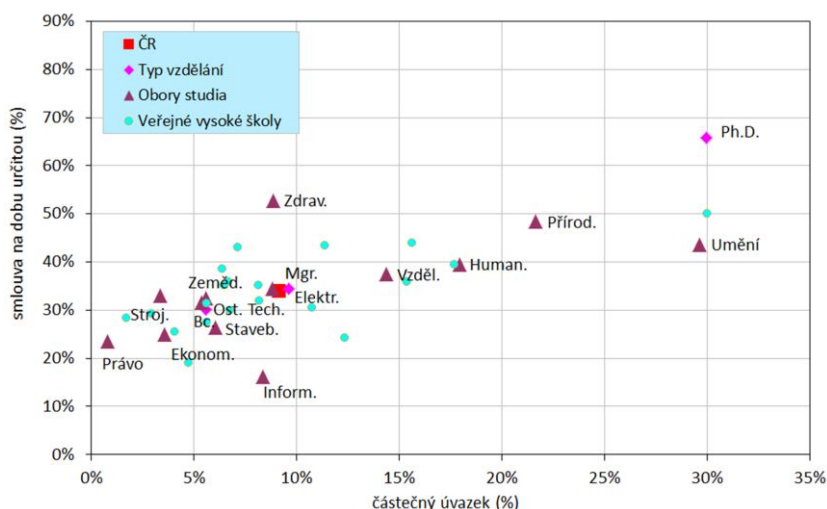
Výrazně nadprůměrně často se v obou diskutovaných formách zaměstnání vyskytli absolventi uměleckých a přírodovědných oborů. Nejčastěji do práce se smlouvou na dobu určitou nastoupili absolventi zdravotnických oborů, a to třikrát častěji než absolventi inženýrských oborů, kteří měli smlouvu na dobu určitou ze všech absolventů nejméně často. Je celá řada oborových skupin, kde výskyt absolventů pracujících na částečný úvazek v prvním zaměstnání byl minimální, prakticky neexistující byl tento jev u absolventů právnických oborů.

Mezi školami pracovali nadprůměrně na částečný úvazek absolventi obou uměleckých škol (AMU a JAMU⁷) a také obou největších univerzit (UK a MU). Naopak zcela minimálně jich v takovém úvazku bylo z Univerzity Tomáše Bati. Smlouvu na dobu určitou měli nejčastěji absolventi Janáčkovy akademie múzických umění, Masarykovy univerzity, Univerzity Palackého a Vysoké školy chemicko-technologické (ve všech případech alespoň 43 %). Naopak v případě absolventů Vysoké školy ekono-

Podíl absolventů, kteří pracovali na částečný úvazek a na smlouvu na dobu určitou, Evropské země 2006

Podíl absolventů, kteří pracovali na částečný úvazek a na smlouvu na dobu určitou, ČR, typy vzdělání, obory vzdělání, veřejné vysoké školy 2010

mické pracovalo s takovýmto typem smlouvy méně než jedna pětina z nich.

Příjem z první práce

Další z podstatných charakteristik prvního zaměstnání je hrubý měsíční příjem⁸. Na úvod je třeba připomenout obecný poznatek, týkající se zjišťování příjmů, a sice že pokud jsou respondenty přiznávány, tak spíše na dolním okraji pomyslného intervalu. Jinými slovy, skutečné příjmy se od těch manifestovaných většinou liší a jsou poněkud vyšší. Významnou roli hraje také tempo růstu mezd, takže je téměř nemožné hodnotit jejich úroveň bez ohledu na reálnou úroveň příjmů v daném roce a oboru práce. I proto je třeba brát informaci o příjmech

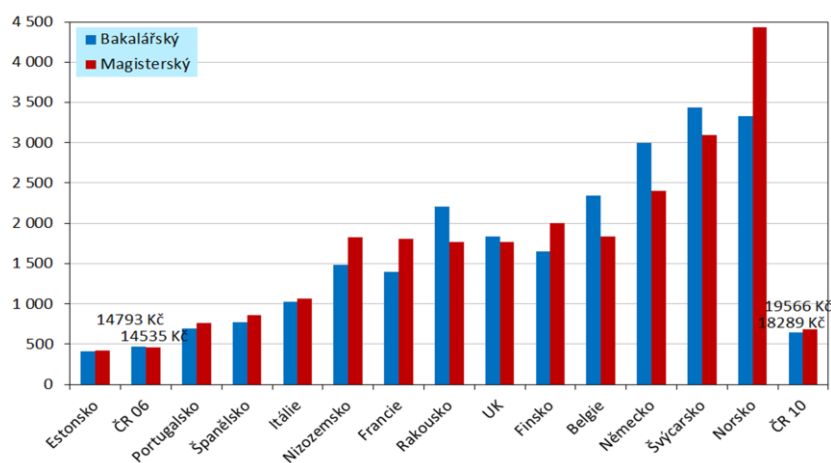
⁷ V tomto případě je však třeba brát tento údaj s určitou rezervou. Vzhledem k vysokému podílu absolventů, kteří po absolvování začali podnikat, není vzorek respondentů obzvláště u JAMU již zcela reprezentativní.

⁸ V dotazníku byl zjišťován touto otázkou: „Jaký byl Váš hrubý měsíční příjem včetně odměn a přesčasů, když jste do práce nastoupil/a nebo – v případě, že jste pracoval/a už během studia – těsně po absolvování školy?“

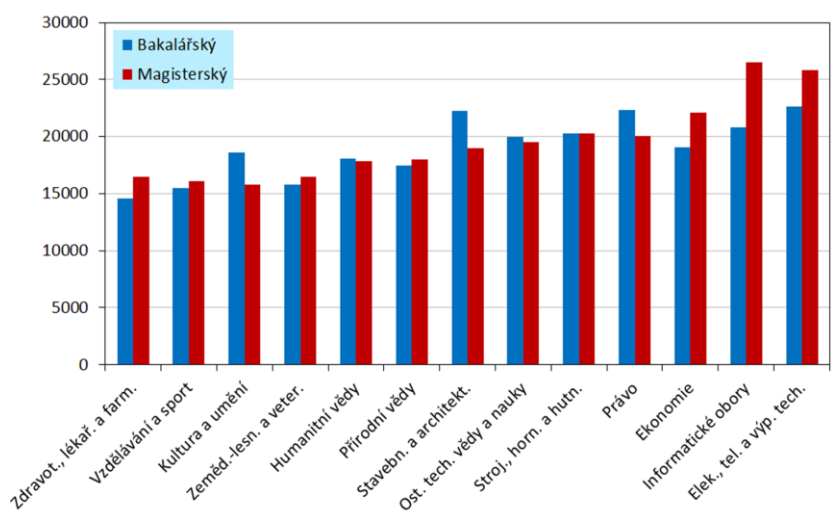
absolventů různých zemí na základě šetření REFLEX jen jako určitý přehled, ne jako údaj vypovídající o úspěšnosti absolventů různých zemí při přechodu na trh práce. Absolventi z České republiky pobírali ve své první práci ještě spolu s absolventy z Estonska zřetelně nejméně. Dáno je to samozřejmě nižší celkovou platovou úrovní v těchto zemích. Na nejvíce peněz si v první práci přišli absolventi v Norsku (více než osmkrát než v ČR). Zajímavé je také, že jak v letech 2001 a 2002, tak v letech 2005 a 2006 nebyl u nás v prvních příjmech vysokoškoláků příliš velký rozdíl mezi absolventy bakalářského a magisterského studia.

I rozdíly mezi jednotlivými obory jsou do značné míry podmíněny tím, jaká je úroveň příjmů v daném oboru na trhu práce. Podle výzkumu REFLEX 2010 měli nejmenší příjmy ve své první práci absolventi zdravotnických a vzdělávacích oborů. Jejich hrubý příjem činil v průměru zhruba 15 tisíc Kč. Největší příjmy měli ve své první práci naopak absolventi oborové skupiny elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika a informatických oborů. V těchto oborech si absolventi s magisterským titulem již ve své první práci přišli v průměru na více než 25 tisíc Kč.

Hrubý měsíční příjem v první práci v eurech, typ studia, evropské země 2006 a ČR 2010

Hrubý měsíční příjem v první práci v Kč, typ a obor studia, ČR 2010

Výše příjmů je nejen výrazně ovlivněna vystudovaným oborem, ale do značné míry je také dána regionem, ve kterém si absolvent našel práci. Tento druhý faktor hraje významnou roli při srovnávání výše příjmů absolventů jednotlivých vysokých škol. Mezi absolventy zkoumaných veřejných vysokých škol měli jasně nejvyšší příjmy v prvním zaměstnání absolventi Vysoké školy ekonomické, a to více než 25,5 tisíc Kč. Více než 22,5 tisíc měli ještě absolventi dalších dvou pražských škol, ČVUT a VŠCHT. Na druhé straně spektra se naopak nacházeli absolventi brněnské Janáčkovy akademie múzických umění (13 tisíc), ústecké Univerzity Jana Evangelisty Purkyně (15,5 tisíc) a Ostravské univerzity (16,5 tisíc). Nejhuře oceňovaní absolventi mezi pražskými školami byli absolventi AMU, stále však měli vyšší příjmy než absolventi devíti mimopražských škol. Nejvyšší příjem z mimopražských škol měli absolventi Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně.

Shoda oboru vzdělání a oboru první práce

V poslední části se budeme zabývat otázkou, zda absolventi ve svém prvním zaměstnání vykonávali práci odpovídající oboru, který vystudovali. Jestliže totiž jedinec

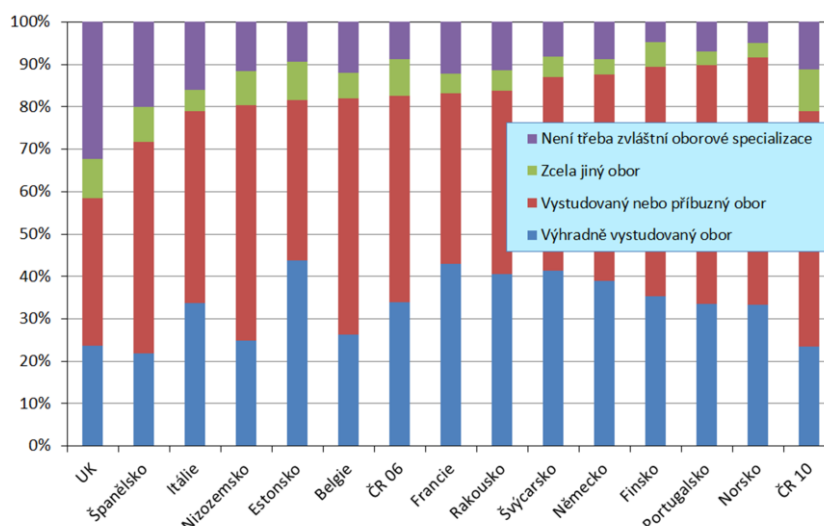
pracuje v zaměstnání, které neodpovídá oboru jeho studia, nejsou jeho nabyté schopnosti dostatečně využity. To pak přináší omezení v jeho pracovní produktivitě a alespoň teoreticky⁹ by se mělo odrazit v nižších příjmech. Rozdělení pracovníků do zaměstnání je optimální v momentě, když každý získá zaměstnání, v němž je jeho výkonnost v porovnání s ostatními relativně nejvyšší. Výskyt tzv. neodpovídajících zaměstnání je tak vysvětlován v rozdílnosti podílů volných pracovních míst určitého oboru a dostupných pracovníků s adekvátní kvalifikací. Z pohledu absolventa se jedná o to, kolik volných pracovních míst se v jeho oboru na trhu práce nachází a s jakou konkurencí se při hledání práce musí potýkat. Významnou roli hraje však celá řada faktorů jako například šíře zaměření vystudovaného oboru nebo platová úroveň v dané profesi či odvětví.

⁹víli, příklad vysokoškoláků v České republice ázek.

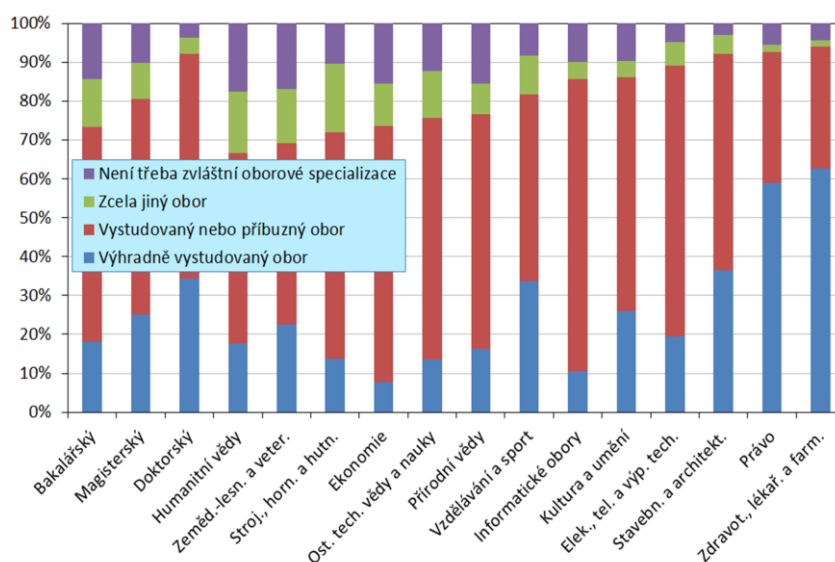
V dotazníku byla problematika práce v oboru řešena otázkou „Jaký obor studia považujete za nejvhodnější pro práci, kterou jste vykonával/a ve svém prvním zaměstnání?“ Respondenti mohli odpovědět čtyřmi následujícími způsoby: a) výhradně vámi vystudovaný obor, b) vámi vystudovaný nebo příbuzný obor, c) zcela jiný obor a d) není třeba zvláštní oborové specializace. Je zřejmé, že zatímco v prvních dvou případech mohli absolventi znalosti nabyté studiem vysoké školy dobře využít, v druhých dvou jim tyto znalosti a dovednosti příliš užitečné nebyly. To ostatně potvrzují výsledky odpovědí na otázku, do jaké míry byly vaše znalosti a dovednosti ve vašem prvním zaměstnání využity? Respondenti odpovídali na tuto otázku na škále od 1 do 5, přičemž 1 znamenalo vůbec ne a 5 ve velké míře. V šetření REFLEX 2010 bylo pozitivních¹⁰ odpovědí ve skupinách roztržiděných podle otázky týkající se práce v oboru následující: výhradně vystudovaný obor 73 %, vystudovaný nebo příbuzný obor 54 %, zcela jiný obor 11 % a není třeba zvláštní oborové specializace 18 %. Rozdíl v podílu pozitivních odpovědí mezi lidmi pracujícími v oboru a mimo něj byl v tomto ohledu tedy opravdu zásadní.

Při pohledu na srovnání mezi jednotlivými zeměmi na základě výzkumu REFLEX je vidět, že stejně jako měli absolventi ve Španělsku a Velké Británii značné problémy si najít odpovídající první práci z hlediska úrovně vzdělání, měli velké problémy si i najít odpovídající práci ve svém oboru. Tyto dva jevy však spolu do určité míry souvisí. Ve Velké Británii a Španělsku je vysoký podíl absolventů, kteří se museli spokojit s pozicí, na kterou stačí pouze středoškolské vzdělání. Pro tyto pozice je přitom často charakteristické, že pro jejich zvládnutí není potřeba zvláštní oborové specializace. Nejmenší problémy najít si práci v oboru měli absolventi v Norsku a Portugalsku, kde jich zhruba 90 % pracovalo na pozicích, pro které byl nejvhodnějším oborem alespoň příbuzný tomu, který absolvent na dané pozici vystudoval. Nejvyšší podíl absolventů, kde byl požadován výhradně vystudovaný obor, mělo Estonsko a Francie, a to zhruba 43 %. V České republice pracovalo na místech odpovídajících vystudovanému nebo příbuznému oboru podle šetření REFLEX necelých 83 % absolventů. Podle šetření REFLEX 2010 klesl tento podíl na necelých 79 %. O více než 10 % poklesl podíl absolventů, kteří pracovali na pozicích, kde byl vyžadován výhradně

Práce v oboru, evropské země 2006 a ČR 2010

Práce v oboru, typ a obor vzdělání, ČR 2010

vystudovaný obor, a naopak se zvýšil podíl pracujících na pozicích požadujících vystudovaný nebo příbuzný obor. Zdá se tedy, že čeští absolventi čím dál tím více pracují na pozicích, jejichž požadavky na vystudovaný obor jsou specifikované volněji.

Výraznou roli hraje také zaměření jednotlivých studijních oborů. Zatímco například řada zdravotnických oborů umožňuje dobré uplatnění vlastně pouze v daných úzce specifikovaných oborech, absolventi s ekonomickým vzděláním díky svému široce pojatému vzdělání mívají sice problémy si najít práci přesně ve svém oboru, ale poměrně snadno nacházejí dobré uplatnění v řadě příbuzných oborů. Dalším souvisejícím faktem je, že vystudovaný medicíny soupeří o svou práci zpravidla pouze s jinými absolventy medicíny (a to většinou stejného oboru), zatímco absolventi ekonomie si na trhu práce často konkurují nejen s dalšími ekonomy různých zaměření, ale často také s absolventy

¹⁰ tj. odpovědi 4 nebo 5

jiných oborových skupin, jako jsou například humanitní obory.

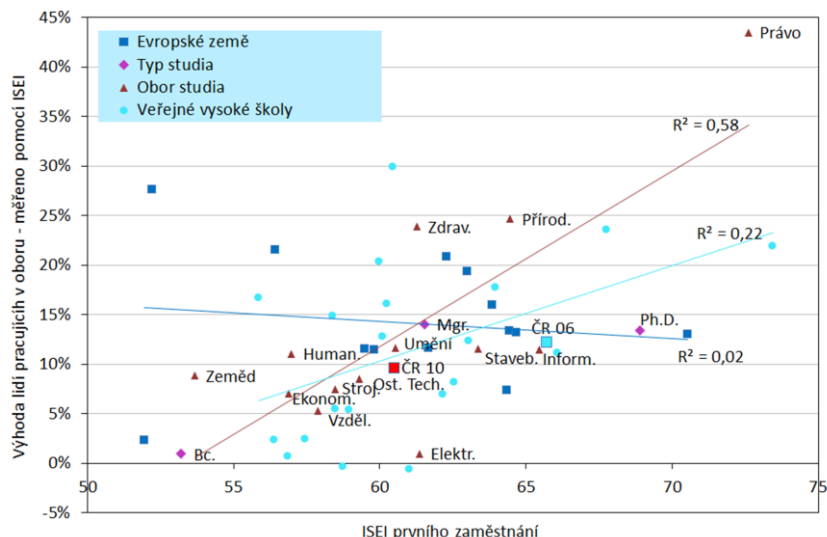
Absolventi zdravotnických oborů tak pracovali v zaměstnáních, pro které byl nevhodnější výhradně jimi vystudovaný obor zhruba ve dvou třetinách přípa-

nou strukturu měli také absolventi právnických oborů¹². Na druhé straně pro absolventy inženýrských a ekonomických oborů je charakteristické, že často vykonávali práci požadující jimi vystudovaný nebo příbuzný obor (více než 65 %), avšak pracovní pozice požadující výhradně jimi vystudovaný obor zastávali velice málo (méně než 10 %). Největší problémy najít si práci alespoň v příbuzném oboru měli absolventi humanitních a zemědělských oborů, kteří obzvláště nadprůměrně často končili v oborově nevyhraněných pracovních pozicích, pro které stačí středoškolská úroveň vzdělání. V zaměstnáních, kde se jako nevhodnější jeví zcela jiný než vystudovaný obor, pak také často začínali svoji pracovní kariéru absolventi strojírenství, hornictví a hutnictví.

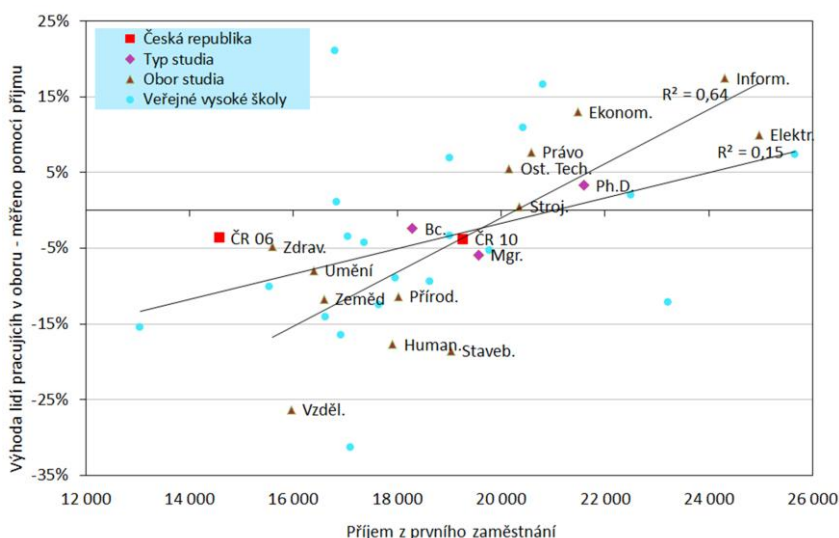
Mezi šetřenými vysokými školami měli největší obtíže najít si práci v oboru absolventi České zemědělské univerzity, Univerzity Pardubice a Slezské univerzity. U těchto škol nepracovalo v oboru více než 30 % jejich absolventů. Naopak méně než 10 % jich bylo v případě oborově vyhraněných škol - Veterinární a farmaceutická univerzity a Akademie múzických umění. Pravděpodobnost získání práce v oboru také souvisí s úrovní vysokoškolského vzdělání. Čím vyšší tato úroveň je, tím je větší pravděpodobnost, že si absolvent práci v oboru najde.

Druhý graf, znázorňující vztah mezi úrovní příjmu a podílem příjmu pracujících v oboru vůči nepracujícím v oboru¹³, nabízí na první pohled podobný obrázek jako graf předcházející. Na úrovni oborů je zde výrazně pozitivní vztah mezi výší příjmu a podílem příjmu pracujících v oboru vůči nepracujícím v oboru. Výraznou změnou však je, že zdaleka ne ve všech případech jsou ve výhodě ti absolventi, co pracovali v oboru. Naopak, u řady oborů, které nejsou na trhu práce příliš dobře zaplacené, platí, že pokud si absolventi našli práci mimo obor, tak si finančně polepšili oproti svým kolegům, kteří se rozhodli pro práci v oboru. Nejmarkantnějším případem jsou absolventi vzdělávacích oborů. Zatímco lidé, kteří si s tímto oborem studia našli práci ve svém či příbuzném oboru, měli průměrný příjem méně než 15 tisíc Kč, jejich kolegové, kteří pracovali mimo obor, měli v průměru o více než 5 tisíc Kč plat vyšší. Dalším zajímavým příkladem jsou absolventi humanitních oborů. Ti, jak jsme si

Práce v oboru – výhoda v indexu ISEI, evropské země 2006, typ a obor vzdělání a veřejné vysoké školy, ČR 2010

Práce v oboru – výhoda ve výši příjmu, evropské země 2006, typ a obor vzdělání a veřejné vysoké školy, ČR 2010

dů, zatímco další necelá třetina pracovala na pozicích, kde byl požadován vystudovaný nebo příbuzný obor¹¹. Podíl absolventů, kteří ve své první práci svůj obor nepotřebovali, byl zcela minimální (asi 6 %). Velice podob-

¹¹ V případě zdravotnických oborů je poměrně velký rozdíl mezi bakaláři a magistry. Zatímco absolventi magisterských studijních programů pracovali na pracovních místech, kde byl vyžadován výhradně absolventem vystudovaný obor v téměř 80 % případů, absolventi bakalářských studijních programů pracovali na takovéto pozici pouze v 43 % případů. I tak jich ale na pozici, pro kterou byl nevhodnější jiný obor nebo která nevyžadovala zvláštní oborovou specializaci, pracovalo méně než 10 % - tedy podstatně méně než u absolventů většiny ostatních oborů.

¹² A to včetně obdobných rozdílů mezi bakaláři a magistry.

¹³ Stejně jako v předchozím grafu jsou znázorněny pozice typů a oborů vzdělání a veřejných vysokých škol. Země kromě ČR znázorněny nejsou, a to zejména z technických důvodů (příliš velký rozptyl v úrovni příjmů).

ukázali výše, si nacházejí první práci výrazně nadprůměrně často (více než třetina) mimo obor. Jde přitom o práci v průměru méně kvalifikačně náročnou (rozdíl je 6 bodů na škále ISEI), přesto však jejich příjmy jsou v průměru o téměř 4 tisíce Kč vyšší.

Závěr je tedy evidentní. Řada lidí z oborů, kde je nízká příjmová úroveň, si z finančních důvodů raději volí práci mimo vystudovaný obor a to i přesto, že jde často o práci s nižšími, mnohdy pouze středoškolskými kvalifikačními požadavky. V důsledku to vede k paradoxní situaci, kdy v průměru jsou příjmy všech vysokoškolských absolventů vyšší, pokud ve své první práci pracují

mimo a ne ve svém vystudovaném oboru. Tento jev se navíc ukazuje velice obdobně i ve výzkumu REFELEX. Česká republika je zde se Švýcarskem jediná země, kde platí, že absolventi ve své první práci mají v průměru vyšší příjmy, pokud nepracují ve vystudovaném oboru.

Vybrané ukazatele pro typy a obory studia

		Do jaké míry (1 až 5) byl studijní obor dobrým základem pro											Podíl absolventů, kteří pracovali:				Výhoda pracujících v oboru	
		Vstup do práce	Další učení v rámci práce	Zvládnutí současných pracovních úkolů	Budoucí pracovní kariéru	Osobní rozvoj	Rozvoj podnikatelských schopností	Věk absolvování	Podíl absolventů mající práci po ukončení studia	Doba přechodu v měsících	ISEI (10 až 90)	Příjem v Kč	Na částečný úvazek	Na smlouvu na dobu určitou	Na pozicích odpovídající úrovni vzdělání	Ve vystudovaném oboru	ISEI	Příjem
Typ studia	Bc.	3,2	3,5	3,4	3,4	3,8	2,3	28,0	54%	2,7	53,2	18289	5,6%	30%	76%	73%	0,9%	-2,4%
	Mgr.	3,4	3,5	3,3	3,4	3,7	2,2	26,3	38%	2,0	61,6	19566	9,6%	34%	78%	81%	14,0%	-5,9%
	Ph.D.	3,6	3,8	3,7	3,7	3,8	2,1	29,1	51%	0,4	68,9	21589	30,0%	66%	35%	92%	13,4%	3,3%
Obor studia	Přírod.	3,3	3,7	3,5	3,3	3,8	1,9	25,8	36%	2,8	64,5	18013	21,6%	48%	73%	77%	24,7%	-11,3%
	Inform.	3,5	3,7	3,4	3,5	3,6	2,1	25,6	55%	2,2	65,5	24308	8,3%	16%	79%	86%	11,5%	17,5%
	Stroj.	3,5	3,4	3,2	3,2	3,7	2,2	26,4	31%	2,7	58,5	20342	3,3%	33%	76%	72%	7,4%	0,5%
	Elektr.	3,5	3,6	3,4	3,4	3,7	2,0	25,1	36%	3,2	61,4	24960	8,8%	34%	81%	89%	0,9%	10,0%
	Staveb.	3,6	3,6	3,5	3,5	3,7	2,1	25,5	39%	1,6	63,4	19036	6,1%	26%	80%	92%	11,6%	-18,5%
	Ost. tech.	3,3	3,4	3,4	3,3	3,7	2,2	26,4	30%	3,0	59,3	20147	5,4%	32%	73%	76%	8,5%	5,6%
	Zeměd.	3,1	3,2	3,1	3,0	3,4	2,3	25,7	29%	2,6	53,7	16587	5,6%	32%	56%	69%	8,8%	-11,7%
	Zdrav.	3,7	3,9	3,7	3,7	3,7	2,0	26,4	27%	1,9	61,3	15593	8,9%	53%	80%	94%	23,9%	-4,8%
	Human.	3,1	3,4	3,2	3,2	4,0	1,9	27,4	57%	2,0	57,0	17911	18,0%	39%	67%	67%	11,0%	-17,7%
	Ekonom.	3,2	3,4	3,3	3,4	3,7	2,6	26,6	42%	2,2	56,9	21472	3,6%	25%	66%	74%	7,0%	13,0%
	Právo	4,0	4,0	3,7	4,0	3,8	2,2	27,2	40%	1,7	72,6	20577	0,8%	23%	93%	93%	43,5%	7,7%
	Vzděl.	3,4	3,6	3,4	3,5	3,8	2,0	29,7	61%	1,2	57,9	15960	14,4%	38%	79%	82%	5,3%	-26,3%
	Umění	3,3	3,5	3,4	3,4	4,1	2,2	27,6	63%	1,7	60,5	16391	29,6%	44%	78%	86%	11,6%	-7,9%
	Celkem	3,4	3,5	3,4	3,4	3,7	2,2	26,9	43%	2,2	59,5	19274	9,1%	34%	77%	79%	11,5%	-3,8%

Poznámky:

1. V části týkající se *míry, do jaké byl studijní obor dobrým základem pro...*, jsou prezentovány průměrné hodnoty z odpovědí na škále od 1 do 5, kde 1= vůbec ne a 5= ve velké míře.
2. V části týkající se *doby přechodu* se jedná o průměrný počet měsíců, který uběhl mezi datem absolvování a datem nástupu do první práce.
3. V části týkající se *výhody pracujících v oboru* jsou prezentovány procentuální výhody v indexu ISEI a v příjmu. Tato výhoda byla spočtena jako podíl hodnoty ISEI (nebo příjmu) pracujících v oboru vůči nepracujícím v oboru.

Vybrané ukazatele za jednotlivé vysoké školy

Bakalářský studijní program (Bc.)	ČZU	2,7	3,1	3,1	2,8	3,4	2,4	26,2	37%	2,9	46,4	16130	7,9%	36%	39%	50%	-12,8%	-9,9%
	MU	3,6	3,8	3,6	3,7	4,0	2,1	28,8	76%	1,0	55,8	17276	5,6%	25%	72%	80%	1,6%	-0,2%
	MENDELU	3,4	3,5	3,6	3,4	3,6	2,3	25,6	44%	8,2	49,9	17375	5,6%	19%	71%	63%	17,2%	22,9%
	OU	3,3	3,7	3,5	3,6	3,9	2,0	31,4	64%	1,1	51,3	15792	1,7%	27%	69%	77%	-16,3%	12,5%
	SU	3,4	3,4	3,2	3,7	4,0	1,6	26,1	40%	3,1	51,9	16070	0,0%	35%	74%	65%	-3,5%	37,2%
	TUL	2,9	2,9	3,1	2,9	3,5	2,0	28,9	59%	1,6	53,0	19407	3,3%	25%	58%	62%	4,4%	-12,5%
	UHK	3,4	3,1	3,4	3,3	3,6	2,2	28,2	53%	4,2	55,6	16377	5,0%	25%	71%	78%	-6,2%	-16,3%
	UPA	3,2	3,2	3,4	3,1	3,6	2,3	26,0	28%	3,2	48,4	17475	7,9%	42%	69%	57%	-13,8%	-16,3%
	UJEP	3,0	3,5	3,4	3,3	3,9	2,5	25,0	54%	3,1	53,4	14555	4,3%	37%	78%	71%	6,4%	13,7%
	UK	3,3	3,7	3,5	3,4	4,0	2,0	29,3	71%	1,7	50,8	16294	12,8%	31%	74%	87%	4,6%	6,1%
	UP	3,1	3,7	3,7	3,5	4,1	2,3	30,1	63%	2,1	48,6	19568	6,3%	28%	73%	78%	-0,8%	-44,5%
	UTB	3,0	2,7	2,6	3,4	3,5	2,6	27,4	66%	5,5	59,2	29727	0,0%	26%	74%	60%	55,7%	32,2%
	VŠB	2,9	3,1	3,1	3,0	3,8	2,5	28,4	46%	4,1	51,8	18200	5,5%	22%	69%	58%	5,5%	5,7%
	VUT	3,0	3,0	2,9	3,0	3,3	2,1	24,9	30%	4,9	59,8	19504	0,0%	29%	71%	62%	5,1%	30,3%
	UO	2,9	3,1	2,8	2,9	3,3	1,9	23,1	6%	3,8	60,2	23724	0,0%	74%	82%	76%	2,4%	11,0%
	Celkem	3,2	3,5	3,4	3,4	3,8	2,3	28,0	54%	2,7	53,2	18289	5,6%	30%	76%	73%	0,9%	-2,4%
	Do jaké míry (1 až 5) byl studijní obor dobrým základem pro												Podíl absolventů, kteří pracovali:				Výhoda pracujících v oboru	
		Vstup do práce	Další učení v rámci práce	Zvládnutí současn. prac. úkolů	Budoucí pracovní kariéru	Osobní rozvoj	Rozvoj podnikatelských schopností	Věk absolvování	Podíl absolventů majících práci po ukončení studia	Doba přechodu v měsících	ISEI (10 až 90)	Příjem v Kč	Na částečný úvazek	Na smlouvu na dobu určitou	Na pozicích odpovídajících úrovni vzdělání	Ve vysokoškolském oboru	ISEI	Příjem
Magisterský studijní program (Mgr., Ing. apod.)	AMU	4,0	3,9	3,8	3,7	4,0	2,3	27,6	68%	0,7	60,0	17368	22,4%	57%	83%	85%	24,3%	-14,7%
	ČVUT	3,7	3,8	3,5	3,5	3,8	2,2	25,6	50%	1,3	62,5	23675	10,2%	21%	84%	84%	9,0%	-11,6%
	ČZU	3,2	3,3	3,3	3,2	3,7	2,5	26,1	38%	2,1	57,4	20733	4,3%	24%	65%	67%	3,5%	-9,8%
	JAMU	3,4	3,2	3,4	3,2	3,9	2,1	26,4	63%	1,8	60,5	12686	24,3%	49%	64%	79%	29,5%	-19,0%
	MU	3,4	3,7	3,4	3,4	3,8	2,0	26,5	40%	2,0	64,0	17078	16,8%	49%	75%	80%	24,1%	-3,5%
	MENDELU	3,3	3,4	3,2	3,1	3,5	2,4	26,0	28%	2,8	55,9	17367	5,9%	31%	61%	80%	14,8%	-8,7%
	OU	3,3	3,5	3,3	3,3	3,7	1,9	27,3	40%	1,6	61,0	17394	14,7%	43%	84%	84%	15,5%	-34,8%
	SU	2,9	3,1	3,1	3,0	3,4	2,1	26,0	29%	2,5	56,4	17390	8,6%	35%	67%	68%	7,0%	9,3%
	TUL	3,4	3,4	3,3	3,2	3,6	2,3	25,9	30%	3,0	60,1	18581	6,6%	35%	71%	82%	14,3%	7,3%
	UHK	3,4	3,5	3,3	3,5	3,7	2,3	27,5	37%	1,8	58,8	17385	17,2%	37%	77%	88%	7,0%	-20,3%
	UPA	3,3	3,5	3,3	3,3	3,6	2,1	25,8	24%	2,7	56,9	18481	4,0%	35%	67%	77%	11,7%	-2,1%
	UJEP	3,4	3,4	3,2	3,2	3,6	1,7	26,7	48%	1,6	60,3	16219	8,7%	35%	75%	83%	21,7%	-29,7%
	UK	3,5	3,7	3,4	3,5	3,8	1,8	26,6	44%	1,9	67,8	19471	17,5%	40%	83%	83%	29,0%	-11,1%
	UP	3,4	3,6	3,4	3,4	3,8	2,0	27,1	35%	2,1	63,1	15504	13,7%	53%	80%	83%	17,4%	-10,8%
	UTB	3,2	3,3	3,2	3,3	3,7	2,7	27,4	39%	1,8	58,4	19518	1,7%	28%	64%	81%	6,8%	25,8%
	VFU	3,5	3,7	3,3	3,4	3,3	1,9	25,1	10%	2,1	73,5	16951	7,9%	32%	92%	92%	21,2%	1,7%
	VŠB	3,4	3,5	3,3	3,4	3,7	2,4	26,7	30%	2,5	58,5	19116	2,6%	30%	69%	78%	2,1%	5,1%
	VŠE	3,4	3,4	3,3	3,4	3,6	2,5	25,7	48%	1,4	59,0	25407	3,8%	18%	71%	74%	5,1%	5,9%
	VŠCHT	3,6	3,7	3,6	3,5	3,9	2,0	24,8	9%	3,8	66,1	19181	8,3%	39%	82%	81%	18,5%	-21,2%
	VUT	3,5	3,6	3,4	3,5	3,7	2,3	25,1	29%	2,6	62,2	20697	4,3%	24%	80%	86%	6,4%	-0,1%
	UO	3,1	3,3	3,1	3,2	3,5	2,0	25,0	15%	1,5	59,1	23831	1,6%	66%	60%	71%	4,5%	11,9%
	Celkem	3,4	3,5	3,3	3,4	3,7	2,2	26,3	38%	2,0	61,6	19566	9,6%	34%	78%	81%	14,0%	-5,9%

Poznámky:

1. V části týkající se *míry, do jaké byl studijní obor dobrým základem pro...*, jsou prezentovány průměrné hodnoty z odpovědí na škále od 1 do 5, kde 1= vůbec ne a 5= ve velké míře.
2. V části týkající se *doby přechodu* se jedná o průměrný počet měsíců, který uběhl mezi datem absolvování a datem nástupu do první práce.
3. V části týkající se *výhody pracujících v oboru* jsou prezentovány procentuální výhody v indexu ISEI a v příjmu. Tato výhoda byla spočtena jako podíl hodnoty ISEI (nebo příjmu) pracujících v oboru vůči nepracujícím v oboru.

Použité zkratky	
Zkratky a názvy vysokých škol	
AMU	Akademie múzických umění v Praze
ČVUT	České vysoké učení technické v Praze
ČZU	Česká zemědělská univerzita v Praze
JAMU	Janáčkova akademie múzických umění v Brně
MU	Masarykova univerzita
MENDELU	Mendelova zemědělská a lesnická universita v Brně
OU	Ostravská univerzita v Ostravě
SU	Slezská univerzita v Opavě
TUL	Technická univerzita v Liberci
UHK	Univerzita Hradec Králové
UPA	Univerzita Pardubice
UJEP	Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem
UK	Univerzita Karlova v Praze
UP	Univerzita Palackého v Olomouci
UTB	Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
VFU	Veterinární a farmaceutická univerzita Brno
VŠB	Vysoká škola báňská-Technická univerzita Ostrava
VŠE	Vysoká škola ekonomická v Praze
VŠCHT	Vysoká škola chemicko-technologická v Praze
VUT	Vysoké učení technické v Brně
UO	Univerzita obrany v Brně
VŠP	Vysoká škola podnikání
UNY	University of New York in Prague, s.r.o.
VŠMV	Vysoká škola mezinárodních vztahů Praha
Zkratky a názvy typů a oborů studia	
Typ studia	
Bc.	Bakalářské studium
Mgr.	Magisterské studium
Ph.D.	Doktorské studium
Obor studia	
Přírod.	Přírodní vědy a nauky
Inform.	Informatické obory
Stroj.	Strojírenství, hornictví a hutnictví
Elektr.	Elektrotechnika, telekomunikační a výpočetní technika
Staveb.	Stavebnictví a architektura
Ost. Tech.	Ostatní technické vědy a nauky
Zeměd.	Zemědělsko-lesnické a veterinární vědy a nauky
Zdrav.	Zdravotnictví, lékařské a farmaceutické vědy a nauky
Human.	Humanitní vědy a nauky
Ekonom.	Ekonomie, ekonomika a administrativa
Právo	Právo, právní a veřejnosprávní činnost
Vzděl.	Vzdělávání a sport
Umění	Vědy a nauky o kultuře a umění

Středisko vzdělávací politiky
Pedagogická fakulta
Univerzita Karlova v Praze

Malátova 17
Praha 5

www.strediskovzdelavacipolitiky.info